

Implementering af **fastholdelsesplan** på Frederiksberg hf

Niels-Henrik M. Hansen

Implementering af
fastholdelsesplan på
Frederiksberg hf

Implementering af fastholdelsesplan på Frederiksberg hf

Forfatter: Niels-Henrik M. Hansen, cand.scient.soc., adjunkt, forskningsmedarbejder ved Center for Ungdomsforskning, Institut for uddannelse og pædagogik (DPU), Aarhus Universitet.

Grafisk opsætning: Niels-Henrik M. Hansen, CeFU

ISBN 978-87-7684-985-6 (elektronisk udgave)

Center for Ungdomsforskning er en selvstændig forskningsenhed ved Aarhus Universitet, dog med adresse i København, som forsker i unges levekår. Centrets drift støttes af en forening - Foreningen Center for Ungdomsforskning. Vi gennemfører projekter af forskellig beskaffenhed, dog alle med det kendetegn, at de tager afsæt i de unges egne beskrivelser og oplevelser af deres hverdag og liv. Centrets rapporter kan frit hentes på hjemmesiden: www.cefu.dk.

Indholdsfortegnelse

Forord	7
Kapitel 1 - Indledning	9
Fokus for følgeforskning	10
Design for følgeforskning	10
Læsevejledning	11
Kapitel 2 - Undersøgelsens anbefalinger	13
Ad 1) Fastholdelse af kursister	13
Ad 2) Modeller for samarbejde	14
Ad 3) Styrkelse af fastholdelsesindsatsen fremover	14
Undersøgelsens øvrige resultater	15
Kapitel 3 - Fra fravær til frafald	17
Eksisterende undersøgelser	17
Fastholdelsesplan for Frederiksberg hf	20
Hvad har vi undersøgt?	21
Undersøgelsens metodologi	22
Afrunding	23
Kapitel 4 - Samtalerne mellem UU og kursisterne	25
Observationer fra samtalerne	25
Afrunding	29
Kapitel 5 - Kursisternes perspektiv	31
Interviews med Ea og Anne Grete	31
Afrunding	35
Interviews med udmeldte elever	35
Afrunding	38
Kapitel 6 - Fastholdelse – UU's perspektiv	39
Overvejelser ved at skulle indgå i FHF's fastholdelsespolitik	39
Oplevelse af vejledning på FHF	41
Overvejelser om tidspunkt for vejledning	43
Vejlederens rolle/vejledningens forløb	43
Overvejelser omkring FHF's muligheder for at fastholde kursister	45
Problemer med data	46
Afrunding	47
Kapitel 7 - Observationer af lærerteamenes vurderinger af fravær	49
Noter fra observation af lærerteam	49
Samlede betragtninger	51
Afrunding	51
Litteratur	52
Bilag	53

Forord

I dette projekt tager vi fat i den højaktuelle diskussion omkring fastholdelse af unge i uddannelse. Denne rapport beskriver og evaluerer en ny fastholdelsespolitik på Frederiksberg hf. Målet med evalueringen er at følge de indsatser, der iværksættes som en følge af indførelsen af den nye fastholdelsespolitik på Frederiksberg hf.

Der skal lyde tak til de forskellige undervisere på Frederiksberg hf, der velvilligt har ladet os følge deres diskussioner om fraværsprocenter og fastholdelse af kursisterne. Endvidere skal der også lyde en tak til UU-vejlederne fra UU-København og UU-Frederiksberg, der har givet os et spændende indblik i deres arbejde. Endelig skal der også lyde en stor tak til alle de kursister, som har indvilget til at dele deres møder med UU-vejlederne, deres tanker og overvejelser omkring deres studieliv på Frederiksberg hf og evt. afbrud eller stop på hf uddannelsen.

Line Duwe Konnerup, cand.scient.soc., Center for Ungdomsforskning, har været tilknyttet undersøgelsen som forskningsassistent og har selvstændigt stået for hovedparten af indsamlingen af undersøgelsens empiriske materiale, herunder interviews med UU-vejledere, kursister og diverse observationer på Frederiksberg hf. Hun skal have tak for hendes store og professionelle indsats.

Mette Lykke Nielsen, post.doc., forskningsmedarbejder på Center for Ungdomsforskning skal også have tak for hendes assistance i forbindelse med observationer af samtaler mellem kursister og UU vejledere. Der skal også lyde en tak til Camilla Hutter for hendes råd og feedback i projektets skrivefase og Freja Bange Nyboe for hendes korrekturlæsning af rapporten.

Emdrup d. 15. januar 2012

Niels-Henrik M. Hansen, ph.d., adjunkt, cand.scient.soc.
*Forskningsmedarbejder ved Center for Ungdomsforskning
Institut for uddannelse og pædagogik (DPU), Arts
Aarhus Universitet, Campus Emdrup*

Kapitel 1

Indledning

Frederiksberg hf implementerer fra skoleåret 2011/2012 en ny fastholdelsesplan. Baggrunden for planen er en række nye lovkrav. Fra 2010 skal alle 2-årige hf-uddannelser udarbejde retningslinjer for, hvordan de vil arbejde med at fastholde kursisterne i uddannelse. Samtidig betyder den såkaldte "Ungepakke 2" fra 2010, at unge mellem 15 og 17 år nu har fået pligt til at være i uddannelse, beskæftigelse eller anden aktivitet, der sigter mod at den unge overholder sin uddannelsesplan. Overholdes planen ikke, kan kommunen inddrage den unges ungeydelse. Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU) er ansvarlig for løbende at revidere den enkelte unges uddannelsesplan. De enkelte uddannelsesinstitutioner skal samarbejde med UU og skal orientere UU om frafald og omvalg helt frem til de unge fylder 25 år.

Frederiksberg hf's fastholdelsesplan tager endvidere afsæt i konklusionerne fra en pilotundersøgelse af frafald – gennemført af Center for Ungdomsforskning i 2009. Undersøgelsen fastslår, at frafald typisk følger en proces, hvor kursisten først er aktiv og flittig omkring sin uddannelse. Derefter følger en ofte kort periode, hvor kursisten gradvist forsømmer mere og mere, hvorefter vedkommende til sidst bliver helt væk. Når kursisterne modtager en skriftlig advarsel grundet for meget fravær, så har de fleste i realiteten allerede besluttet sig for at stoppe på uddannelsen. Derfor møder mange ikke op til den samtale hos rektor, som de tilbydes i forlængelse af den skriftlige advarsel. Undersøgelsen viser desuden, at frafaldet ofte skyldes problemer uden for uddannelsen som fx. økonomiske og sociale problemer, personlige problemer, misbrugsproblemer eller problemer som følge af fysisk og psykisk sygdom.

Fastholdelsesplanen indebærer, at skolen fremover tager kontakt til frafaldstruede kursister på et tidligere tidspunkt end hidtil. Hvor skolen i dag først kontakter kursisterne umiddelbart før der udsendes en skriftlig advarsel, så vil skolen fremover tage kontakt til kursisterne allerede, når de udviser signaler i retning af at være frafaldstruede. Signaler kan fx være at en kursists fravær øges markant, at en kursist ofte møder uforberedt eller at en kursist udviser tegn på mistriivsel.

Det vil være op til det enkelte lærerteam at vurdere, hvornår en kursist udviser tegn på at være frafaldstruet. Vigtige indsatsområder bliver her at kvalificere samarbejdet i teamet til at skabe de nødvendige pædagogiske indsatser for fastholdelse. Samt i forlængelse heraf at udvikle de tutorsamtaler, som klassens

lærere tilbyder i overensstemmelse med hf-bekendtgørelsen § 27. Samtidig udvikles procedurerne for, hvornår kursister henvises til andre former for samtaler – enten i Hf-institutionens eget vejledningscenter, hos en tilknyttet ungdomspsykolog eller hos de lokale UU-centre.

I den forbindelse udbygges samarbejdet med UU - i første omgang med de to største UU-aktører i Frederiksberg hf's (FHF) nærområde; UU København og UU Frederiksberg.

Kursister, der vurderes at være frafaldstruede, kan henvises til en samtale med en UU vejleder. Samtalen skal bl.a. afdække, om der er behov for at revidere kursistens uddannelsesplan, samt om der er behov for at iværksætte særlige indsatser med henblik på at fastholde den unge i uddannelse. Samarbejdet indebærer, at der etableres en systematisk informationsudveksling mellem skolen og UU. Det enkelte lærerteam skal orientere UU i tilfælde af alvorligt kursistfravær. Tilsvarende bør UU orientere skolen såfremt en kursist på skolen udarbejder en ny uddannelsesplan, der betyder at vedkommende foretager et omvalg.

Fokus for følgeforskning

Center for Ungdomsforskning har gennemført følgeforskning i forbindelse med det første halve år af implementeringsarbejdet (fra 1. august 2011 – 1. februar 2012) Fokus for følgeforskningen har været at afdække i hvilket omfang fastholdelsesplanen medvirker til, at flere frafaldstruede kursister enten forsætter deres HF-uddannelse eller foretager et kvalificeret omvalg. Herunder at afdække hvilke faktorer, der er med til at fremme kursisternes motivation for at forsætte i uddannelse.

Følgeforskningen sætter bl.a. fokus på følgende spørgsmål:

- Hvordan medvirker de forskellige indsatser til at øge fastholdelsen af kursister – enten i forsat uddannelse på Frederiksberg HF eller i forhold til et kvalificeret omvalg?
- Hvordan har de forskellige modeller for samarbejde, der er afprøvet i projektet, medvirket til at styrke fastholdelsesindsatsen? Og hvordan kan samarbejdet udvikles videre frem?
- Hvilke arbejdsgange og metoder kan være med til at styrke fastholdelsesindsatsen fremadrettet?

Design for følgeforskning

Følgeforskningen vil følge implementeringen af fastholdelsesplanen i tre udvalgte 1. hf-klasser. Udvalget af klasserne vil ske med henblik på at få indblik i nogle af forskelle, der aktuelt gør sig gældende i forhold til frafald.

Følgeforskningen vil følge implementeringsarbejdet i de enkelte klasser gennem interviews med kursister, lærere og UU-vejledere samt gennem observation af konkrete vejledningssamtaler. Hvad vi har indsamlet af empiri og projektet øvrige metodologiske overvejelser præsenteres i kapitel 3.

Hovedpointerne fra følgeforskningen er sammenfattet i nærværende rapport. Rapporten indeholder en vurdering af i hvilket omfang fastholdelsesplanen har medvirket til at fastholde frafaldstruede kursister i uddannelse. Rapporten kommer endvidere med anbefalinger til det videre arbejde med at styrke fastholdelsesindsatsen, herunder til det videre samarbejde mellem hf-uddannelsen og UU.

Læsevejledning

I kapitel 2 opsummeres rapportens hovedresultater og der præsenteres en række anbefalinger.

I kapitel 3 gennemgås Center for Ungdomsforskning eksisterende undersøgelser, foretaget på FHF, omkring frafald og fastholdelse på hf. I dette kapitel præsenteres også elementerne i FHF's fastholdelsespolitik og hvilke former for empiri denne rapport bygger på. Undersøgelsens metodologi diskuteres også i dette kapitel.

I kapitel 4 præsenterer vi vores observationer af samtalerne mellem UU og kursisterne på FHF. I det efterfølgende kapitel 5, beskriver vi kursisternes oplevelser af disse samtaler og præsenterer en analyse af kursisternes oplevelse af fastholdelse på FHF samt en række interviews med kursister, der er stoppet på FHF. I kapitel 6 tager vi fat i UU vejledernes oplevelse af at skulle indgå i FHF's fastholdelsespolitik samt deres syn på fastholdelse af unge i uddannelse.

I kapitel 7 beskriver vi vores observationer af lærerteamenes møder omkring fravær.

God fornøjelse med læsningen af rapporten.

Kapitel 2

Undersøgelsens anbefalinger

I dette kapitel har vi samlet undersøgelsens centrale hovedkonklusioner og deraf følgende anbefalinger, som kan udgøre et grundlag for en videre udvikling af fastholdelsespolitikker og – tiltag.

I indledningen i kapitel 1 blev der opstillet tre fokusspørgsmål:

- 1) Hvordan medvirker de forskellige indsatser til at øge fastholdelsen af kursister – enten i forsat uddannelse på Frederiksberg HF eller i forhold til et kvalificeret omvalg?
- 2) Hvordan har de forskellige modeller for samarbejde, der er afprøvet i projektet, medvirket til at styrke fastholdelsesindsatsen? Og hvordan kan samarbejdet udvikles videre frem?
- 3) Hvilke arbejdsgange og metoder kan være med til at styrke fastholdelsesindsatsen fremover?

Dem vil vi gennemgå i det følgende.

Ad 1) Fastholdelse af kursister

- Analyserne i rapporten peger på, at samarbejdet mellem Frederiksberg hf og UU rummer nogle potentialer til at fastholde kursisterne i uddannelse.
- De peger imidlertid også på, at den nuværende samarbejdsrelation ikke er optimal, fordi de kursister, der kommer til samtale med UU, ikke nødvendigvis er på vej til et fravalg af uddannelsen på FHF. Dermed falder de udenfor UU's ekspertisefelt, som er vejledning med sigte på at få unge i gang med en uddannelse.
- Dermed vurderes det, at potentialet for fastholdelse stammer fra den markering det er for kursisten at blive sendt til samtale med en fremmed. Dermed bliver samtalen et wake-up call for kursisterne om, at deres fravær bliver taget alvorligt.
- Rapporten peger også på, at der er et væsentligt potentiale i lærerteamenes vurderinger/viden om kursisterne, som burde kunne integreres mere i fastholdelsen af kursisterne.

Ad 2) Modeller for samarbejde

- Rapporten peger på, at den nuværende model, hvor de unge er blevet sendt til samtale med UU uden en screening ikke fungerer optimalt, da de unge ikke nødvendigvis har behov for vejledning om uddannelse, som er UU's ekspertisefelt.
- Det foreslås derfor, at man udvælger de kursister, som det vurderes vil have glæde af en samtale med en uddannelsesvejleder og sender vedkommende til samtale med UU.
- Tidsmæssigt bør disse samtaler tidligst finde sted mellem efterårsferien og juleferien. Der er en fordel ved at have samtalerne tidligt på skoleåret, idet fraværet og antallet af manglende afleveringer endnu har overkommeligt omfang.
- Det bør overvejes om samarbejdet mellem FHF og UU kan udbygges med andre aktører. Frafald er nødvendigvis ikke et fravalg af FHF. En del gange er der tale om problemer med økonomi, boligforhold og personlige problemer, som falder udenfor UU's kompetenceområde.

Ad 3) Styrkelse af fastholdelsesindsatsen fremover

- Rapportens analyser peger på, at de nuværende indsatser hovedsagligt sker i separate systemer, som har meget vanskeligt ved at arbejde sammen pga. forskellige udgangspunkter og målsætninger i forhold til kursisten. Målet om at fastholde kursisten i uddannelse er fælles for alle, men det fremstår som vanskeligt for de forskellige parter at arbejde sammen. Det betyder for det første, at der pt. ikke er nogen, der tager det overordnede ansvar for at fastholde kursisten i uddannelse. Og for det andet indebærer det, at på trods af de mange ressourcer der bruges på området, så er der ingen, der tager ansvar for at hjælpe de unge med de problemer (økonomi, bolig og personlige problemer), der virker til at være involveret i en del kursisters frafald.
- Overordnet set bør det vurderes om det er formålstjenligt at involvere UU centrene i Frederiksberg hf's fastholdelsespolitik. Undersøgelsen peger på, at der er nogle gevinster ved at involvere UU. En gevinst er, at man dermed får adgang til kursistens tidligere uddannelseshistorie. En anden gevinst er, at UU-vejlederen er en person udefra, og dermed repræsenterer en anden part end uddannelsesinstitutionen. Omvendt peger undersøgelsen på, at UU er bundet meget af deres mandat til at vejlede unge, der ikke er under uddannelse, hvilket skaber friktion. Endvidere er det kendetegnende for en række af afbrudte uddannelser, at de skyldes sociale og økonomiske problemer hos kursisten, og hvor UU for nuværende ikke har nogle muligheder for at hjælpe kursisten.
- Det er vigtigt, at implementeringen af en evt. fastholdelsespolitik involverer alle de relevante parter på den pågældende uddannelsesinstitution og i den proces sikrer, at der er opbakning fra de involverede for at sikre det bedst mulige udgangspunkt for de forskellige tiltag.
- Der er også et væsentligt potentiale i forhold til lærerteamenes vurderinger af fraværsprocenter. Observationerne peger på, at lærerteamene anvender deres kendskab til de studerende i de konkrete vurderinger, men at det aktuelt er meget forskelligt, hvorledes og hvornår teamet vælger at reagere. En systematisering, hvor der i højere grad afstemmes, hvornår og hvordan lærerteamet foretager en intervention i forhold til kursisten forekommer at rumme et potentiale, der kan udnytte teamets kendskab til og vurdering af kursisten samt kursistens kendskab og fortrolighed med teamets medlemmer.
- For kursisterne er denne nærhed vigtig, og for dem, kan fastholdelse også være i form af, at blive set, og måske få et venligt prik på skulderen, hvis læreren oplever, at der fx er ved at komme for meget fravær.
- Man bør også overveje om fastholdelsen af kursister bør være så tæt forbundet med fravær. Tidligere undersøgelser peger på, at fastholdelsen med fordel kunne kobles til en bredere fokusering på at sikre, at klasserne fungerer optimalt. Mere overordnet kan det anbefales at flytte fokus væk fra fravær alene. Det kan fx rettes imod at ruste kursisterne til at blive bedre til at håndtere overgangen til at være kursist på FHF og det ansvar det giver.

Undersøgelsens øvrige resultater

Overordnet set peger undersøgelsen på, at der er et potentiale ved at inddrage UU centrene i fastholdelsen af de unge i uddannelse. Potentialet stammer primært fra to faktorer. For det første i form af den viden, som UU har på den enkelte kursist, i kraft af informationerne om den pågældendes uddannelseshistorik. For det andet i form af den særlige position, som vejlederen fra UU centret har i forhold til kursisten; som en, der dels kender den unge igennem historikken og dels er uvildigt i forhold til evt. problemer med fravær og manglende afleveringer på hf-uddannelsen.

Undersøgelsen peger på, at samtalerne mellem UU vejlederne og kursisterne primært handler om kursisters motivation for at gennemføre hf-uddannelsen. Der har således ikke i udgangspunktet været tale om vejledning rettet mod, at kursisten skulle søge andre uddannelsesmuligheder.

Det fremstod som en væsentlig fordel, at samtalerne med UU fandt sted tidligt i forløbet. Dette skal forstås således, at de dels fungerede som et wake-up call for nogle af kursisterne om, at deres fravær var et problem og dels gjorde, at det virkede som en overkommelig opgave for hovedparten af de studerende, at rette op på deres problemer (dvs. mindske deres fravær og få afleveret de evt. manglende opgaver). Interviewene med kursisterne peger på, at de afbryder deres uddannelse af mange forskellige årsager, og at det derfor er vanskeligt at angive en enkelt formel eller intervention, der kan medvirke til at fastholde dem i uddannelse.

Interviewene og tidligere undersøgelser peger endvidere på, at årsagerne til afbrud typisk begrundes med personlige problemer, økonomiske problemer og/eller boligproblemer. Disse er svære at håndtere for uddannelsesinstitutionen og lægger udenfor UU's fokusområde, som er uddannelsesvejledning.

Undersøgelsens anbefalinger:

- Det anbefales, at overveje om informationerne fra UU måske kan inddrages på anden vis end hidtil. Således at kursisters historik kan indgå i fastholdelsen af kursisterne. Det kan måske ske elektronisk via en automatiseret udveksling. Der er dog begrænsninger på hvad der må udveksles og det pt. et problem for UU vejlederen pga. institutionernes forskellige ønsker og manglende konsensus på området.
- Det kan også anbefales, at overveje om, der kan laves et udbygget samarbejde med sociale myndigheder, som i bedre grad kan hjælpe kursisten med sociale og økonomiske problemer.
- Det anbefales samtidigt, at samtalerne med UU varsles bedre i forhold til de kursister, der skal tale med UU. For nuværende er varslingen fraværende eller mangelfuld og det er ikke altid kursisterne er bevidste om, hvorfor de skal til samtale med UU. En mulighed er, at aftalen med UU indgår som en del af fraværsbrevet til kursisten. Fx at der er et tilbud om en samtale med UU eller at der automatisk generes et mødetidspunkt.
- Det anbefales, at der fokuseres på studievejledernes rolle og hvorledes denne i højere grad kan integreres i relation til UU centrenes arbejde. UU er ikke nødvendigvis opmærksomme på de ressourcer og muligheder, som studievejledningen og FHF i øvrigt råder over.
- Endelig anbefales det også, at der arbejdes på, at udnytte det arbejde, der foregår i de enkelte lærerteams bedre. Udbyttet af deres indsats kan med fordel bruges i fastholdelsen af kursister, og det kan anbefales, at man arbejder med at give lærerteamenes en fælles værktøjskasse, som de kan trække på, når de omsætte fraværstatikkerne til handling i forhold til den enkelte kursist.

Kapitel 3

Fra fravær til frafald

I dette kapitel vil vi gennemgå baggrunden for den nærværende rapport. Indledningsvis vil gennemgå en række af de tidligere undersøgelser Center for Ungdomsforskning har gennemført på Frederiksberg hf (FHF). De medvirker til at danne en ramme omkring projektet ved at tegne nogle portrætter af de problemstillinger som kursisterne har på FHF. Efterfølgende præsenterer vi hovedtrækkene i det undersøgte fastholdelsesprojekt på FHF. Dette skal medvirke til at skabe et overblik over de forskellige elementer i denne rapport.

Eksisterende undersøgelser

"HF i dag – status og nye spørgsmål. En pilotundersøgelse af elevprofiler på toårigt HF" er en rapport, som er skrevet af Duclos, Simonsen og Katznelson i 2007.

Rapporten har til hensigt, at beskrive HF's rolle i det nutidige uddannelsesbillede, og er kommet til verden i anledning af uddannelsens 40-års jubilæum i 2007. Der er to specifikke spørgsmål som rapporten forsøger at svare på. Det første spørgsmål handler om de studerende som går på HF – hvem er de og kan der identificeres nogle forskellige/bestemte typer af studerende. Det leder videre til næste spørgsmål, som er hvilken rolle den 2-årige HF spiller for målet om at 95 % af en ungdomsårgang skal have en ungdomsuddannelse. Rapporten bygger på interview med kursister på FHF og Randers HF. Der i alt lavet 25 interviews med unge samt en række gruppeinterviews med yderligere 25 unge. Endvidere indgår der også en række observationer af forskellige undervisningssituationer.

Rapporten identificerer 4 typer af kursister: Pragmatikeren, de fagligt usikre, second-chance kursisterne og slutteligt first-choice kursisterne. Disse typer går på tværs af køn, alder og baggrund. Samtidig formår HF som noget særligt, at få de fagligt usikre igennem uddannelsen. Undervisningsmæssigt peger rapporten på, at grundet denne bredt sammensatte kursistgruppe, bør undervisningen tilrettelægges til at imødegå de forskellige gruppers behov. Det fremhæves, at best-practices med fordel kan udbredes. Fravær og frafald er et problem, der ikke kun involvere den enkelte elev og skolen, men med fordel kan anskues kollektivt, da det er noget, som påvirker hele klassen. Et element i dette er, at den faste og velfun-

gerende hverdag er noget, der fastholder de unge, mens perioder med huller og vikarer øger risikoen for fravær og frafald.

Rapporten beskriver fire karakteristiske studentertyper, som beskrives på følgende måde:

- 1) Pragmatikeren: Vælger HF fordi det kun tager to år, at få en adgangsgivende uddannelse.
- 2) Second-chance kursister: Det er unge, der har prøvet at arbejde eller har nogle afbrudte uddannelser med i bagagen.
- 3) First-choice kursister: Det er gruppen som har HF som deres 1. prioritet. De er som regel tiltrukket pga. uddannelsesmiljøet på HF.
- 4) De fagligt usikre: De vælger HF, fordi de er usikre på om de kan klare en af de andre ungdomsuddannelser. De er som regel de helt unge kursister.

Hver af disse typer kan siges, at rumme forskellige fastholdelsesproblematikker.

”Frederiksberg HF kursus - årgang 2008 ser tilbage” skrevet af Lindstrøm og Simonsen i 2008.

Rapporten bygger videre på den tidligere nævnte undersøgelse fra 2007, hvor der blev identificeret fire forskellige karakteristiske kursisttyper på Frederiksberg HF. I denne rapport interviewes 17 kursister efter de har afsluttet FHF. Interviewene er blevet gennemført med fokus på de faktorer, der hjalp kursisterne til at gennemføre HF uddannelsen og hvilken betydning HF har haft for deres liv. Der har endvidere været særlig fokus på de kursister, som gennemførte uddannelsen med et lavt karaktergennemsnit.

Rapporten peger bl.a. på at kursisterne generelt er glade for FHF. Særligt er de meget glade for relationen mellem lærerne og eleverne, som bliver fremhævet som en styrke ved FHF. De fagligt svageste elever efterlyser mere disciplin, da de oplevede at de selv havde vanskeligt ved at mobilisere den nødvendige disciplin for at møde op og følge undervisningen. Den store mellemgruppe af elever, fremhæver processen og udviklingen ved at gå på FHF. De dygtige og ambitiøse elever havde en meget målrettet holdning til deres indsats og til hvad, der i de forskellige fag gav gode karakterer. En problemstilling er, at eleverne oplever, at skolens holdning til fravær ikke stemmer overens med virkeligheden, men at denne fleksibilitet, som skolen udviser, samtidig er nødvendig. Det fremhæves i denne rapport, at indsatsen mod fravær vindes eller tabes i klasseværelset.

Den tredje rapport hedder ”Notat - Om årsager til frafald fra HF. - En pilotundersøgelse af frafaldne elever” er udarbejdet af Olsen og Simonsen i 2009.

I denne undersøgelse vendes perspektivet om og blikket er rettet mod de kursister, der er stoppet på FHF, før de var færdige med deres uddannelse. Undersøgelsen bygger på 24 telefoninterviews med elever, der er stoppet på uddannelsen på FHF.

Generelt er der en positiv vurdering af FHF. Hvis de unge har mulighed for det, vil de gerne søge tilbage til FHF. Det er et gennemgående træk ved de unge i undersøgelsen, at de er meget ambitiøse. De prioriterer mange ting i deres hverdag, hvilket kan gøre det svært for dem, at få tid til fx skolen, hvis mange andre ting ses som havende samme betydning.

Økonomi spiller også en rolle. De unge har i nogle tilfælde ikke overvejet, hvad det økonomisk ville indebære for dem at leve for en SU. Nogle gange vil de ikke gå ned i levestandard, og fravælger derfor uddannelsen til fordel for et arbejde. I den forbindelse noteres det, at for nogle handler det om overblik over økonomien; hvis de får overblik kan de godt overskue at tage uddannelsen.

Dialogen mellem skolen og eleverne opleves som værende "for sen", dvs. skolen reagerer først på et tidspunkt, hvor eleverne allerede oplever, at det for sent at ændre noget ved deres situation. Samtidigt opleves studievejlederen som fraværende, af denne gruppe unge. Og mange af de frafaldne peger på depression som et stort problem.

Den sidste rapport vi vil inddrage her er "Kursistbaggrunde på Frederiksberg hf – et ungdomssociologisk studie". Rapporten er skrevet af Ozmec og Hansen, 2010.

Denne rapport peger på, at hovedparten af kursisterne på FHF har forældre med en solid uddannelsesmæssig og økonomisk baggrund. Rapporten viser også, at en stor del af kursisterne har oplevet forskellige problemer/hændelser i familien som fx alvorlig sygdom, dødsfald, selvmordsforsøg, psykisk sygdom i den nærmeste familie eller misbrug eller vold i hjemmet. 75 % har oplevet en eller flere af disse hændelser, og i mange tilfælde tillægger kursisterne disse oplevelser betydning i forhold til deres nuværende livssituation, trivsel og mulighed for at gennemføre HF. Det fremstår kort sagt som et centralt baggrundsvilkår for mange af kursisterne på FHF.

Analyserne peger her på, at hovedparten af kursisterne på FHF endvidere har tidligere uddannelseserfaringer med sig, når de begynder på FHF. En væsentlig del af kursisterne har opgivet tidligere uddannelser af forskellige årsager. Det handler ofte om problemer med manglende motivation eller personlige problemer. Rapporten peger på, at der er en risiko for, at de opgiver studiet på FHF af de samme årsager. En risikofaktor er også, at en del vælger HF ud fra en forventning om, at det vil være mindre krævende end fx det almene gymnasium.

93 % af kursisterne er overordnet tilfredse med at gå på FHF. Alligevel er skoletræthed og manglende motivation relativt udbredt. 53 % har været fraværende fra undervisningen pga. personlige problemer i løbet af de seneste to uger på undersøgelsestidspunktet. Derudover har 10 % pjækket en eller flere gange. Pjæk opleves af nogle som et individuelt problem, mens andre er opmærksomme på de sociale mekanismer, som medvirker til kursisternes afslappede fraværskultur. Især de kursister, som har personlige problemer, efterspørger studiekammeraternes opbakning og hjælp til at holde fast i, at man skal komme til undervisningen. Det kan være svært at holde fast, når fraværskulturen er løs.

Der er en væsentlig andel af kursister, der har været fraværende fra undervisningen pga. personlige problemer de seneste to uger. Det indikeres for norges vedkommende, at det er svært at få privatlivet til at passe med undervisningen, og at det kan være vanskeligt at håndtere fraværskulturen blandt kursisterne på FHF. I den henseende peger analyserne på, at opbakningen fra de andre kursister på holdet kan være med til at fastholde kursisten på uddannelsen.

På trods af, at kursisterne generelt trives, har 60 % svaret, at de har eller har haft mindst en af følgende lidelser: alvorlig sygdom, spiseforstyrrelse, selvskadende adfærd, tvangstanker, selvmordstanker, angst eller depression. 41 % har alene haft depression på et tidspunkt i deres liv. Der er væsentlige andele af kursisterne (40 %), som har gået til behandling hos psykolog/psykiater, før de begyndte på FHF. 25 % af kursisterne har overvejet at stoppe på HF på et tidspunkt. De hyppigste årsager er frygt for ikke at kunne gennemføre uddannelsen tilfredsstillende, personlige problemer og manglende interesse for fagene. Overvejelser om stop på HF varierer meget mellem de enkelte klasser og tyder på, at sociale mekanismer eller forhold i de enkelte klasser har stor betydning for fastholdelsen af kursisterne. Halvdelen af kursisterne synes, at de i mere eller mindre grad kan tale med studievejledningen om personlige problemer. Mange er rigtig glade for den støtte, de kan få, og fremhæver den personlige relation til en vejleder eller tutor som afgørende for, at de kan gennemføre uddannelsen. De faktorer, som har størst betydning for kursisternes overvejelser om at afbryde uddannelsen, drejer sig om utilfredshed med uddannelsen, at klare sig fagligt

dårligt, at være umotiveret, at have dårligt helbred, depression, at have haft en utryg opvækst og at mangle venner at tale med om personlige problemer.

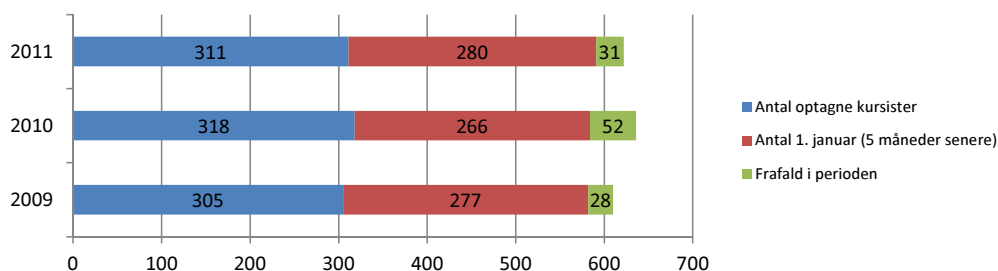
Disse undersøgelser tegner alle forskellige perspektiver på kursisternes situation på FHF og dermed forskellige vinkler på fastholdelsesproblematikkerne. Fraværsproblematikken har været et gennemgående tema i de forskellige rapporter. Essensen har her været, at fraværet kan være vanskelig at håndtere for de svage elever. Med til dette hører også, at de oplever FHF's holdning til fravær som vanskelig at afkode, selvom de anerkender at en vis fleksibilitet er ofte er nødvendig i forhold til deres egen og andres situation. Undersøgelserne peger også på, at kursisterne har en tung bagage med. Det kan være i form af afbrudte forløb og nederlag på andre gymnasiale uddannelser. Det kan være i form af tunge personlige eller familiære problemer, der påvirker elevens hverdag.

De fire undersøgelser peger endvidere også på, at det sociale miljø i klassen kan have indflydelse på fastholdelsen af kursisten på uddannelsen.

Fastholdelsesplan for Frederiksberg hf

Baggrunden for implementeringen af en fastholdelsespolitik med tilhørende fastholdelsespolitik er dystre. Hvert år optager FHF lidt over 300 nye kursister – men en væsentlig andel af disse vil ikke gennemføre uddannelsen, hvilket har omkostninger for såvel kursisten selv som for uddannelsen.

Nedenstående figur 1 viser frafaldet på FHF. Opgørelsen dækker tre år og rummer optaget på 1. hf. De blå søjler viser det samlede optag. De røde søjler viser antallet af kursister efter fem måneder, dvs. ultimo januar året efter. Og endelig viser de grønne segmenter difference mellem de blå og røde søjler. Hvert år er lidt over 300 kursister begyndt på FHF, og fem måneder senere 30-50 af dem stoppet. Procentvis er det 10 % for årgang 2011, 16 % for årgang 2010 og 9 % for årgang 2009. For årgang 2010 er det næsten hver sjette elev, der er stoppet på under et halvt år.

Figur 1. Opgørelse af frafaldet de første fem måneder for 1. hf for årene 2009, 2010 og 2011. Kilde: FHF

Først har vi aftegnet den eksisterende proces i forbindelse med fravær. De tidligere beskrevne undersøgelser af frafald på Frederiksberg hf peger meget entydigt på, at et voksende og/eller stort fravær er en meget klar indikator på, at den pågældende kursist er frafaldstruet. Derfor tager fastholdelsespolitikken afsæt i den eksisterende procedure for udmelding af kursister.

Proceduren ved udmeldelse er, at når der konstateres et fravær på over 10 % sendes der et statusbrev til kursisten. I dette brev orienteres kursisten om, at vedkommendes fravær overstiger 10 % og at dette er i modstrid med skolens regler omkring fravær (se kopi i bilag 2).

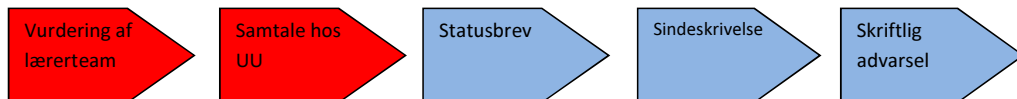

Før

Hvis kursisten ikke formår at mindske sit fravær, bliver der sendt et såkaldt "sindebrev" (se bilag 3), som rummer en varsling af en kommende skriftlig advarsel. I brevet er fraværprocenten angivet og kursisten gives mulighed for at kommentere sit fravær overfor rektor på FHF. Dette brev sendes primært af juridiske årsager. Næste led i processen er en skriftlig advarsel (se kopi i bilag 4), hvor kursisten får en sidste advarsel og mulighed for at nedbringe sit fravær, før de meldes ud af uddannelsen på FHF.

I den nye fastholdelsesplan er denne procedure ændret. I denne plan sker der en vurdering af kursisten; vedkommendes fravær og årsagerne til dette samt vedkommendes indsats i undervisningen. Denne vurdering foretages af kursistens lærerteam, der formodes at kende kursisten fra undervisningen. Vurderes kursisten som værende i risikozonen for frafald henvises vedkommende til en frivillig samtale med repræsentanten fra UU centret. Repræsentanter for UU Frederiksberg og UU København har i undersøgelsesperioden holdt samtaler på FHF med disse kursister. Uanset udfaldet af disse samtaler og lærerteamets vurdering, sendes der et statusbrev til kursisten af juridiske årsager. Resten processen er sammenfaldende med den tidligere beskrevne procedure.

Efter indførslen af fastholdelsespolitiken

Hvad har vi undersøgt?

Vi har med afsæt i den ovenstående figur gennemført en undersøgelse af de to første elementer (de felter, der er markeret med rød) – dvs. lærerteamenes vurdering af kursisterne og kursisternes samtaler med UU – særligt det sidste element er belyst fra flere forskellige sider.

I oversigtsform er der gennemført følgende:

- Vi har observeret samtalerne mellem UU og kursisterne.
- Vi har observeret og interviewet 3 lærerteam i forbindelse med deres vurderingsmøder vedrørende kursisternes fravær.
- Vi har interviewet 2 UU vejledere omkring deres oplevelse af at være en del af fastholdelsespolitiken på FHF.
- Vi har interviewet 2 kursister, der har haft for meget fravær og som har været til samtale med UU, og som stadig er indskrevet som kursister på FHF.
- Vi har interviewet 6 kursister, der er stoppet på FHF.

Derimod har vi ikke fulgt samtalerne/møder i tutorgrupperne, som sædvanligvis har en vigtig rolle i fastholdelsen af kursisten, da dette faldt udenfor projektets problemfelt.

Undersøgelsens metodologi

Som det fremgik af det foregående afsnit har vi fulgt implementeringen af den nye fastholdelsespolitik på Frederiksberg hf via observationer og interviews. Det giver os fx mulighed for at belyse samtalerne mellem UU vejlederen og kursisten fra tre forskellige perspektiver. For det første har vi vores egne observationer af samtalen. For det andet har vi kursistens oplevelse af, hvordan det er at være til samtale med UU vejleder og for det tredje har vi UU vejlederens perspektiv på den samme samtale.

Metodologisk set kan dette studie betragtes som et casestudie, hvor vi følger implementeringen af en række elementer i den nye fastholdelsespolitik på Frederiksberg hf. At der er tale om et casestudie har en række konsekvenser for, hvordan studiets resultater kan vurderes. Med afsæt i Bent Flyvbjergs (1989) analyse af casestudiets muligheder kan der argumenteres for, at et studie, som det nærværende studie af fastholdelse på Frederiksberg hf, rummer muligheder for at generalisere resultaterne.

Et casestudie er ikke bundet til en bestemt metode. Ofte bliver det knyttet til kvalitative metoder, hvilket Flyvbjerg mener skyldes casestudiets typiske fokusering på et mindre antal sager. Case studiet skal snarere ses som en særlig tilgang til et emne eller fænomen, hvor man ønsker at få så mange oplysninger som muligt. Måden oplysningerne indhentes på afhænger af det pågældende fænomens karakter. Dermed kan man betragte casestudiet som en strategi – en tilgang til det fænomen man ønsker undersøgt – og ikke som en særskilt metode. I dette tilfælde indebærer det en strategi, hvor fænomenet, bestemte aspekter ved fastholdelsespolitikken på Frederiksberg hf, undersøges fra forskellige vinkler. Til dette anvendes der konkret observationer og forskellige former for interviews (semi-strukturerede interviews ansigt-til-ansigt, over telefon og fokusgruppeinterviews) samt observationer (dels af samtalerne mellem UU og kursisterne og dels af lærerteamenes arbejde). Vi kunne have valgt andre metoder og tiltag, men det ville ikke have røkket ved, at der er tale om et case studie.

For Flyvbjerg er styrken ved casestudiet, at det giver en nærhed til det undersøgte og en mulighed for at sætte fokus på mekanismer og kræfter, der er på spil i det undersøgte. Han peger endvidere på to andre styrker ved casestudiet. For det første mener han, producerer case studier en form for viden, som er centralt i den menneskelige læreproces. Den kontekstuelle viden, som er resultatet af et case studie, er vigtig både for forskeren selv og for dem, som senere skal anvende vedkommendes arbejde. Vigtig for brugerne, fordi denne form for viden kan bibringe dem mere viden end de kan erfare igennem indlæringen af rigide regler og teoretisk konstruerede universaliser. Ydermere er denne form for viden vigtig for forskeren, fordi den dels viser at verdens mangfoldighed ikke lader sig indfange nemt i regelstyrede kategorier og dels fordi at case studiets facon muliggør en fortrolighed med fænomenets egenart, der tillader forskeren at udvikle sine egne færdigheder, og dermed sin viden om det konkrete fænomen (Flyvbjerg 1989:143). Et sidste argument for case studiets generaliserbarhed er, at man kan vælge at betragte case studiet som en slags 'kvasi eksperiment, hvor forskeren laver gentagne observationer indenfor det samme miljø (Flyvbjerg 1989:147).

Pointen i denne forbindelse er således, at vi i kraft af nærheden til og flerheden af perspektiver på implementeringen af fastholdelsespolitikken på og med afsæt i Flyvbjergs argumentation for case studiets muligheder, kan sige, at analyserne i denne rapport rummer udsagnskraft i forhold til denne og har generaliseringsmuligheder, indenfor de rammer dette studie er fundet sted under.

I forhold til dette studie kan det afslutningsvis konstateres, at der er tale om et afgrænset forsøg med nye tiltag i Frederiksberg hf's fastholdelsespolitik. Det er således ikke en undersøgelse af alle elementerne i skolens fastholdelsespolitik, men et afgrænset blik, hvor fokus har været på at belyse de forskellige deltagers oplevelse, perception af problemfelter og potentialer mv.

Afrunding

I det fastholdelsesperspektiv peger rapporterne på, at kursisterne kan have forskellige begrundelser for at gå på Frederiksberg hf. Der blev skitseret fire forskellige kursisttyper, som repræsenterer forskellige udfordringer fastholdelsesmæssigt.

Derudover peger undersøgelserne på, at en væsentlig del af kursisterne på skolen har oplevet alvorlige sociale og/eller personlige problemer. Fx er der mange kursister, der rapporterer, at have problemer med depression. At have en depression gør ikke automatisk, at kursisten er i fare for at stoppe på FHF, men det peger på nogle af de udfordringer en fastholdelsesplan møder.

En anden problemstilling, der bliver synlig i interviewene med kursister, der er stoppet på FHF, er, at de enten oplever, at skolen reagerer for sent eller ikke opfatter skolen som en mulig samarbejdspartner, hvis de oplever problemer, der gør det vanskeligt for dem, at følge undervisningen. Dermed er det deres oplevelse, at de allerede har taget beslutningen om at stoppe på FHF, når skolen begynder at reagere. Økonomi, bolig og som nævnt personlige problemer er også gennemgående årsager til kursistersnes frafald. En række af undersøgelserne peger også på, at klassen/holdet har betydning i et fastholdelsesøjemed. En velfungerende klasse mindsker risikoen for frafald.

I næste kapitel vil vi beskrive vores observationer af mødet mellem UU og kursisterne.

Kapitel 4

Samtalerne mellem UU og kursisterne

Som et led i den nye fastholdelsespolitik bliver kursisterne tilbudt, at få en samtale med en UU vejleder på Frederiksberg hf. I praksis foregik det ved, at kursisterne blev hentet ind fra deres undervisningstimer til samtalen med UU, som fandt sted på skolens bibliotek. I nogle tilfælde var det rektor, der hentede kursisterne og i andre tilfælde var det en fra skolens administration.

Samtalerne har typisk haft en varighed af 10-15 minutter.

UU centrerne har som opdrag at følge alle danske unge til de bliver 25 år. Der er mest fokus på de unge under 18 år. Alle unge har derfor en vejleder tilknyttet og er som sådan "kendt" i systemet. At de er "kendt", betyder at UU råder over et it-system, hvor der er en række informationer om de unges uddannelseshistorik. UU skal alene forholde sig til om den unge er i uddannelse eller ej, og har som deres eksplicite udgangspunkt at skulle vejlede de unge til en uddannelse. Almindeligvis foregår UU vejledning overfor de fleste unge som e-baseret vejledning (dvs. over en hjemmeside).

Observationer fra samtalerne

Biblioteket på Frederiksberg HF er stedet, hvor to UU vejledere er mødt op, for at have samtaler med unge om deres fravær. Vejlederne kommer fra henholdsvis Frederiksberg UU og København UU, fordi hovedparten af kursisterne på Frederiksberg HF er tilknyttet begge UU afdelinger. Vejlederne kender ikke de elever de skal møde. Normalvis har de unge en fast vejleder tilknyttet. Men i denne sammenhæng er det ikke muligt at bruge de faste vejledere af praktiske årsager.

Det er således nyt for vejlederne at komme til skolen og snakke med denne gruppe unge. Rektor, der også er til stede, fortæller at der er tale om et eksperiment, som er blevet arrangeret i forbindelse med forskningsprojektet.

Begge UU vejledere har problemer med at komme ind på deres netværk, hvor de har adgang til oplysninger om de enkelte elever. Det betyder, at de første samtaler må tages uden noget kendskab til kursisten. Dette fører til en del frustration og får den ene vejleder til at sige: "Ja hvis jeg slet ikke har noget kendskab til dem, er jeg bare en ny fremmed de møder. Men unge i dag er så vant til at de hele tiden møder nye mennesker." Da de senere får adgang til netværket betyder det, at de kan se hvor de enkelte kursister tidligere har gået i skole. Der er flere af kursisterne har været i gang med andre ungdomsuddannelser, hvor de er sprunget fra. Alle de elever med over 10 % fravær er overstreget med en gul tusch på en række klasselister. Disse elever henter rektor ud fra deres klasse, to og to og går med dem op til biblioteket, hvor vejlederne og forskeren venter. Eleverne ved ikke på forhånd, at de skal til en samtale om deres fravær.

I biblioteket skal frederiksbergborgeren sidde ved den ene vejleder i den ene ende af lokalet og københavnborgeren i den anden.

Vejlederne giver hånd og præsenterer sig - og det samme gør forskeren. Der falder lidt ro over flokken, da alle har fået sat sig ned i de rigtige ender af lokalet. Så går samtalerne i gang og det samme gør den høje musik og gungren i gulvet i lokalet nedenunder. Eleverne tager det tilsyneladende ret afslappet, at de uden nogen forberedelse skal have en samtale med en vejleder - og at den til og med bliver overhørt af en forsker. Kursisterne får ved samtalebegyndelsen en orientering om, hvorfor forskeren er der, og at det er frivilligt om de ønsker forskerens tilstedeværelse eller ej.

Efter præsentationen, spørger vejlederen Amad, hvor han har gået i skole tidligere. Amad forklarer, at han har gået i skole i Hvidovre og i de seneste år også har været i udlandet, hvor han blandt andet har gået i gymnasium i et østafrikansk land. Amad fortæller, at han har været sådan lidt frem og tilbage mellem landene. Vejlederen roser ham for at tale rigtig godt dansk, hvilket Amad ikke kommenterer. Han taler pletfrit dansk.

"Og så er der noget med, at du har haft fravær?", siger vejlederen. "Jeg er ikke den type der har fravær", siger Amad. Han fortæller, at han gerne vil læse medicin og aldrig har haft problemer med at lære. Tvært imod har han altid været dygtig i skolen. "Men jeg bliver nødt til at tjene nogle penge, i denne uge har jeg arbejdet tre dage. Når jeg ikke arbejder, kan jeg ikke betale mine regninger, og jeg gider ikke have, at min økonomi er dårlig", siger han.

Han fortæller om, hvordan det var at modtage starthjælp. At han ikke kunne betale sine regninger og derfor begyndte at gøre rent gennem en vikargruppe. Nu er han på SU, men det er ikke nok til at dække hans udgifter.

UU vejlederen spørger, om han ikke kan få hjælp at sine forældre: "De fleste forældre vil jo gerne hjælpe sine børn, så jeg synes du skal prøve at spørge dem". Amad forklarer, at hans forhold til sine forældre ikke er sådan, at han synes han kan spørge dem og, at han i øvrigt har fem yngre søskende, der alle bor hos forældrene.

UU vejlederen siger, at man jo ikke får hjælp, hvis man ikke prøver at spørge. Det kan jo være, at forældrene ikke ved, at han har brug for hjælp.

Til slut aftaler de, at Amad skal kontakte studievejlederen på skolen, og forklare denne om årsagen til fraværet. Og så skal Amad søge om dispensation, så han kan få forhøjet SU.

"Det er jo vigtigt at du følger timerne her", understreger vejlederen, "det er jo også vigtigt, hvis du vil læse medicin". "Men det er jo fint nok, at dit fravær ikke handler om uddannelsen, men om din økonomi".

Samtalen med Amad peger på forskellige ting. For det første peger den på, at vejlederen er god til at tale med kursisten om deres mål med at læse på FHF. I Amads tilfælde handler det om, at han gerne vil være læge. På den måde får vejlederen på en god måde italesat Amads motivation for at være på FHF. For det andet lykkes det vejlederen, at tale frem, hvad baggrunden for fraværet er – nemlig, at Amad er nødt til at arbejde ganske meget for at få økonomien til at hænge sammen. For det tredje fremhæver dette en væsentlig fastholdelsesproblemstilling – nemlig at det i mange tilfælde er problemer udenfor uddannelsessystemet, som får kursisterne til at afbryde et uddannelsesforløb. I Amads situation handler det om økonomi, og her kan UU vejlederen i den aktuelle situation heldigvis give man nogle gode råd til, hvordan han kan forbedre den ved at søge om forhøjet SU, og dermed frigøre flere ressourcer til studiet. Men det er nødvendigvis ikke altid tilfældet at vejlederen kan dette, når det er emner udenfor den uddannelsesvejledningen og dermed bliver samtalen med UU måske ikke relevant i forhold til fastholdelsen af kursisten i uddannelse.

Den samtale, der kører sideløbende med Amad i den anden ende af lokalet handler også om, hvordan tilfældige begivenheder udenfor FHF kan give meget fravær. I den anden ende af lokalet forklarer en ung kvinde, at hendes farmor døde den første uge af semestret, og at hun derfor have en del fravær lige i staten af året. Samtalen griber derefter over i mere ordinære temaer, inden den afsluttes.

Da samtalerne er afsluttede og alle har givet hånd og sagt farvel kommer der to nye elever ind i lokalet. Igen placerer de sig ved hver deres bord og vejleder.

Stine, der sidder hos den ene vejleder fortæller, at hun har haft meget fravær, fordi hun ikke har haft et sted at bo. Hun er tidligere droppet ud af en gymnasieuddannelse, fordi det ikke gik godt med at bo hos sin far og moderen bor på Sydsjælland, så det går heller ikke. Det er for langt væk. Stine fortæller videre om, at hun har været på kontanthjælp, haft et aktiveringsjob på et plejehjem og om en mindre depression, hun har haft for nylig. Og så fortæller hun, at hun gerne vil være sygeplejerske.

"Hvis du gerne vil være sygeplejerske, så skal du jo gennemføre denne her uddannelse" siger vejlederen.

"Men hvor forestiller du dig, at du skal bo?" spørger hun.

Stine fortæller, at hun har været med en veninde inde hos et boligselskab, som har noget hun kalder for en fleksibel boligliste, og så har hun også været på en boligformidling på hovedbanegården. Men der var lejlighederne alt for dyre. Hun har kun råd til et værelse. Indtil videre siger hun, at hun kan bo hos sin mormor.

"Er det en god klasse du går i?" spørger vejlederen. "Ja, ja, det er nogle super søde mennesker, siger Stine, "meget forskellige". "Godt" siger vejlederen, så er der ingen fare på færde?". "Nej nej" siger Stine, "jeg skal bare finde et sted at bo".

De siger farvel og giver hånd. "Det var hyggeligt at snakke med dig," siger vejlederen.

I samtalen med Stine kan det ses, hvorledes vejlederen igen går ind og undersøger årsagerne til fraværet, og hvilket mål kursisten har med uddannelsen med på FHF. Identificeringen af hensigten med uddannelsen anvendes til at understøtte den studerendes motivation for at forblive på FHF. Det samme kan siges om vejlederen spørgsmål omkring, hvorledes kursisten fungerer i klassen; igen medvirker det til at understrege for kursisten, at der er nogle ting, der fungerer. Samtalen med Stine fremhæver igen vejlederens begræns-

ninger. Stines vurdering er, at hendes problemer med at bo sammen med faderen eller moderen og den deraf manglende bolig, tager kræfterne og energien fra skolegangen.

Mønsteret med at undersøge årsagerne til kursistens fravær og spørge ind til vedkommendes motivation for at være på FHF er gennemgående, i de fleste af de observerede samtaler. Her er de oplysninger som vejlederen kan hente i UU centrets database nyttige. Informationerne heri tillader vejlederen at spørge ind til kursistens motivation og hensigt med uddannelsen. Det er ydermere kendetegnende for mange af kursisterne, der er til samtale med vejlederen, at de har tidligere uddannelser og afbrudte forløb bag sig. Dette kan vejlederen se i sit system og spørge ind til, hvorfor de faldt fra og hvad der evt. er anderledes nu på FHF. Den tunge bagage med tidligere afbrudte uddannelse er også et træk, der noteres i Ozmec og Hansens analyse (Ozmeç & Hansen 2010). Denne viden er også vigtig i processen og tillader vejlederen, at gå i en målrettet dialog med kursisten.

Den næste elev, Tue, fortæller, at han ofte har fravær om fredagen, fordi han lever af at spille musik. Og når bandet er i Jylland kan han ikke komme i skole om fredagen. Vejlederen siger, at det jo er godt, at han kan tjene penge på sin musik. Men at han skal sørge for at fortælle studievejlederen på skolen om arbejdet med musikken. Og så snakker de om, hvorfor fraværet er så stort i forhold til manglende skriftlige afleveringer. Tue fortæller, at der har været to biologiopgaver og at han ikke har afleveret den ene.

Samtalen med Tue peger på, at samtalerne tidsmæssigt har været fordelagtigt placeret. De var placeret relativt kort tid efter studiestart. Det havde den fordel, at "problemerne" med fravær og manglende aflevering af opgaver, stadig havde et mindre omfang, som fx med Tue, der manglede en biologiopgave og ikke fem. Dermed får problemerne i forhold til det faglige og FHF et mere overskueligt format; selvom de bagvedliggende problemer måske er alvorlige nok. På den måde kan man sige, at samtalerne med UU potentielt kan fungerer som et "wake-up call" for hovedparten af de observerede kursister.

Den næste elev fortæller, at hun har gået til undersøgelser på hospitalet og derfor har haft fravær, men nu er undersøgelserne afsluttet.

"Nå, det er fint" siger vejlederen, efter en længere samtale om sygdomsforløbet, "du hænger på?". "Ja, ja" siger pigen "jeg havde glædet mig rigtig meget til at starte".

"Ok, siger vejlederen "så skriver jeg til din vejleder, at du er glad for at være her".

I den anden ende sidder Maja. Hun har mødt vejlederen tidligere. "Nå, du er startet herude?" siger vejlederen, "hvad synes du om det?". "Jeg er glad for det, men jeg er ked af, at jeg har haft så meget fravær".

Maja fortæller om en rejse, som hendes kæreste havde arrangeret for hende, fordi hun havde været syg i sommerferie og som lå lige da skoleåret startede. Og så har hun ydermere gået en del til tandlægen for at få rodbehandling på xx, og det ligger hver mandag formiddag. "Og så får jeg tandpine bagefter", siger Maja. "Så i går var jeg nødt til at tage hjem og sove et par timer, men så kom jeg altså tilbage senere på dagen".

Vejlederen siger, at hendes fraværsprocent ikke er alvorlig. Men Maja siger, at hun selv føler, at det er for meget fravær og at det er alvorligt. "Nu er jeg blevet voksen, siger hun, "og jeg vil gerne tage ansvar for mig selv". Vejlederen og Maja finder ud af, at der er en fejl i tallet for manglende skriftlige opgaver, at det derfor ikke ser så sort ud. "Jeg har afleveret mine opgaver" siger Maja. Hun knytter hænderne og kigger alvorligt på vejlederen, "det må du forstå". "Jeg er total paranoia over, hvis jeg bliver smidt ud, så jeg vil gøre alt for at blive her. Det er dejlige mennesker der går her, helt anderledes end der hvor jeg gik før".

Det er gennemgående træk, at såvel kursisterne og UU vejlederne ikke altid har viden om de tilbud, der i øvrigt findes på FHF, såsom studievejledningen, tutorerne, psykolog mv. Det kommer til udtryk i nogle af samtalerne, hvor både kursisten og vejlederen er usikre på hvad, der findes af konkrete tilbud og muligheder i de eksisterende strukturer. Fx har kursisten "hørt" om studievejledningen og tutorordningen, men er

usikker på, hvad de aktuelt kan hjælpe med. Og her kan UU vejlederen ikke nødvendigvis hjælpe. Man kan indvende, at vedkommendes ekspertisefeltet befinder sig andre steder, og det er også korrekt, men det peger på en begrænsning i den nuværende fastholdelsesplan på FHF – at der er mange systemer, der arbejder med kursisten i centrum og med et mål om at fastholde vedkommende i uddannelse – og dermed bliver det svært for alle de involverede at vide hvad de forskellige foretager sig og hvilket muligheder de har for at hjælpe og fastholde kursisten.

Endelig er der også en problemstilling omkring sårbare kursister, som det er værd at være opmærksom på. Igennem vores observationer fremstod kursisterne som positive for samtalen med UU, og der var ingen, der blev kedede af det eller fremstod som nedtrykte efter samtalen. Der er dog en risiko for at der vil være særdeles sårbare kursister blandt dem, der indkaldes til en samtale med UU. Hvordan de håndterer en samtale med UU ved vi ikke. Bliver det (endnu) et nederlag? Resignerer de? Er det dråben, der får bægeret til at løbe over? Muligheden er der, derfor virker det oplagt, at man overvejer, hvorledes sårbare kursister kan samles op eller støttes efter en samtale.

Afrunding

Samlet set kan det konstateres, at observationerne peger på, at samtalerne mellem UU vejlederne og kursisterne gennemgående foregik i en positiv stemning. De kursister, der kom til samtaler, reagerede tilsyneladende positivt i situationen, og vejlederne formåede at spørge ind til de aktuelle problemstillinger og perspektivere disse i relation til den viden de rådede over i deres it-systemer om kursistens tidligere uddannelseshistorie.

I udgangspunktet kunne man frygte, at samtalerne ville få karakter af en slags pisk og gulerodssamtaler – hvor pishen er truslen om ny uddannelsesplan og guleroden er adgangen til de efterfølgende uddannelser, som en hf uddannelse giver kursisten – men det peger observationerne på, langt fra var tilfældet. I stedet lykkedes det i de fleste samtaler, at skabe et rum, hvor kursisten og vejlederen kunne drøfte årsagerne til fraværet på en rolig og saglig måde. Her var det klart en fordel for UU vejlederne, at de ikke kom fra FHF. En anden frygt kunne have været, at UU vejlederne ville have vejledt kursisterne væk fra uddannelsen på FHF og mod fx de faglige uddannelser. Efter observationerne er det klart, at denne frygt er ubegrundet. De observerede samtaler har alle haft til sigte, at bibeholde kursisterne i deres nuværende uddannelse på FHF.

Observationerne peger på, at der er et potentiale ved at inddrage UU centrene i fastholdelsen af de unge i uddannelsen på FHF. Dette potentiale kan henføres til to ting. For det første det kendskab, som vejlederen fra UU centret har til kursistens tidligere uddannelseshistorie. For det andet den særlige position, som vejlederen har i relation til kursisten, som én udefra, der kender kursisten, men som stadig er uvildig i forhold til problemerne med fravær på uddannelsen og evt. manglende afleveringer.

Det fremstår også som en fordel, at samtalerne med UU fandt sted relativt tidligt i skoleåret. Dermed fik samtalerne karakter som et "wake-up call" for nogle af kursisterne. De blev gjort opmærksomme på, at deres fravær er et potentielt problem. Og samtidig fremstod det som en overkommelig opgave for hovedparten af de studerende, at rette op på deres problemer (dvs. mindske deres fravær). Samarbejdet mellem de eksisterende tilbud på FHF – studievejledning, tutorer, lærerteams, psykolog mv. – kunne med fordel styrkes. Det kunne lette UU's vejledning, hvis de fik mere viden om de muligheder, der allerede eksisterer på FHF, som kunne løfte nogle af de problemstillinger kursisterne bringer med ind i vejledningen. Det er kendetegnende for en del af kursisternes problemstillinger, at de skyldes ting udenfor uddannelsessystemet. Det kan handle om personlige problemer, økonomiske nødvendigheder eller boligproblemer. Det er ting, som kræver andre muligheder end dem som UU råder over, dermed bliver det begrænset, hvad UU kan byde ind med.

Et sted, hvor der er rum for forbedring, er i forbindelse med varslingen af samtalerne med UU overfor kursisterne. I forbindelse med observationerne var varslingen enten fraværende eller mangelfuld. Det var ikke i alle tilfælde, at kursisterne var helt klar over, hvorfor de skulle til samtale med UU. Man kunne overveje om tilbuddet/aftalen med UU bliver en del af varslingsbrevet til kursisten og at der i den forbindelse, automatisk genereres et mødetidspunkt. I forlængelse af dette, kan rektors rolle også overvejes. For på nuværende tidspunkt, spiller han en vigtig rolle ved at hente kursisterne til samtale med UU. Det kan sende uheldige og tvetydige signaler, da en væsentlig del af UU's styrke er, at de er neutrale i forhold til kursistens relation til FHF. For at øge det potentielle udbytte af samtalerne, bør UU's neutralitet understøttes bedst muligt. Sluttelig indikerer observationerne, at man bør overveje, hvad der sker med sårbare kursister efter en samtale UU. Nogle af kursisterne kæmper med store og tunge problemstillinger, i disse tilfælde kan samtalen måske være et barsk "wake-up call" – der indikerer, at der nu også er problemer i relation til deres uddannelse. Det kan måske være den berømte tue, der vælter læsset.

Der er en række muligheder i den forbindelse. Observationerne af lærerteamenes drøftelser af de enkelte kursisters fravær i kapitel 7 peger på, at der i nogle tilfælde allerede er en viden – i dette tilfælde hos kursistens tutorer – om kursistens velbefindende og aktuelle situation. Denne viden kunne måske bringes i anvendelse til at sikre, at der bliver samlet op på kursister, der vurderes som sårbare, således at de ikke blot forsvinder ud af systemet.

Kapitel 5

Kursisternes perspektiv

I dette kapitel vil vi se på kursisternes oplevelse af problematikkerne omkring fastholdelse. Kapitlet er overordnet opdelt i to dele. I den første del analyserer vi to interviews, der er lavet med Ea og Anne Grete. Ea og Anne Grete er begge kursister på FHF. De har begge fået varslingsbrev om, at deres fravær var over 10 % og dermed problematisk. De har endvidere også været til samtale med UU.

I den anden del af kapitlet analyserer vi en række korte interviews med elever, der er stoppet på FHF. Sigtet her vil være at se, hvad disse kursister mener, der kunne have været gjort for at fastholde dem.

Interviews med Ea og Anne Grete

Ea og Anne Grete går stadigvæk på FHF på interviewtidspunktet. De var i den gruppe af kursister, der udover et varslingsbrev om at deres fravær var for højt, blev udpeget til en samtale med en vejleder fra deres hjemkommunes UU center. I analyserne vil vi koncentrere os om deres oplevelse af samtalen med UU, om de synes om det ændrede noget hos dem og i så fald, hvorfor. Vi vil også se på deres oplevelse af at være kursist på FHF, herunder deres perception af studievejledningen og tutorordningerne.

Oplevelsen af samtalen med UU

Både Ea og Anne Grete oplevede indledningsvis samtalen med UU som meget forvirrende. De blev kaldt ind uden varsel og uden egentligt helt at vide hvad de gik ind til og hvorfor, selvom Anne Grete godt var klar over, at den var gal med hendes fravær. Ea beskriver opsummerende hendes oplevelse af samtalen med UU på følgende måde:

"Jamen, jeg kom ind og der sad en forsker fra et eller andet og en UU-vejleder fra xx kommune og så spurgte hun ind til mit fravær og sådan noget. Til sidst sagde hun, at hun ikke var bekymret for mit fravær, for hun skulle bare høre hvorfor jeg havde det fravær. Det var det." (Ea)

For Ea handlede samtalen i første omgang udelukkende om fravær, og det var ikke i første omgang helt klart for hende, hvad formålet med samtalen var. Nogenlunde samme billede fremkommer i Anne Gretes beskrivelse af hendes samtale, som hun oplevede således:

"Der var jo ikke rigtigt noget. Hun fortalte jo bare, hvordan det foregik – med fravær og sådan nogle ting. At man nok bare skulle stramme lidt op, nu hvor fraværet var lidt højt (griner)." (Anne Grete)

Anne Grete oplever, at samtalen ikke rigtig havde noget indhold. I hendes øjne handlede den udelukkende om fravær og relaterede ting og at den fik karakter af en løftet pegefinger. Da hun bliver spurgt ind til om samtalen kun rummede dette, siger Anne Grete videre:

"Ja, hvad sagde hun... det kan jeg ikke engang huske. Det var noget med, hvorfor jeg havde fraværet, om det var fordi jeg havde været syg eller om det var, fordi jeg havde svært ved at vågne om morgenen. Hvad grundene til det var. Hvad for nogle skoler jeg havde gået på før og sådan noget." (Anne Grete)

I samtalen er der blevet spurgt ind til årsagerne til hendes fravær og hendes tidligere uddannelseshistorie. Det står lidt uklart for Anne Grete, hvor Ea kan huske lidt mere fra samtalen, som i hendes øjne handlede meget om hendes høje fravær og årsagerne til hendes fravær, men også om hendes motivation og mål med at gå på hf:

"Jeg fortalte, at det der var mit mål med HF, det var at få en hue og en god karakter. Jeg har ikke et mål som sådan, eller nogle ambitioner om, hvad jeg vil efter. Jeg ved det ikke endnu. Så sagde jeg, at grunden til at jeg havde haft så meget fravær, var for det første at jeg havde været syg og... altså jeg har arbejdet før i xx og der har ikke været noget der hedder sygdom eller feriedage, så du har ikke haft en dag, hvor du bare lige kunne slack'e lidt på det. Men her så kan man lige pludselig, og så gør jeg det. Hvis man er lidt syg, så tager jeg en ekstra dag for at blive rask og sådan nogle ting, men altså det er primært sygdom, som har gjort det." (Ea)

For Ea har det være en udfordring, at skulle tage ansvar for hende selv, når der ikke længere var en chef, der pustede hende i nakken, når hun var syg. Hun har i højere grad givet sig selv lov til at tage en ekstra sygedag, så hun kunne blive helt frisk igen. Samtalen har også – som observationerne også pegede på – været inde på Eas motivation og mål med at læse på hf. I lighed med Anne Grete har hendes fravær ikke nogen forbindelse med, at hun er ved at falde fra uddannelse. Det giver sig også udslag ved afslutningen af samtalen med UU:

"Så sluttede hun af med at sige, at det var fint at høre, hvordan jeg havde det med det og hun var ikke bekymret for mit fravær eller min skolegang. Hun spurgte, hvordan det gik i timerne og jeg synes egentlig det gik fint, så det var det." (Ea)

Udbyttet af samtalen med UU

Selvom både Eas og Anne Gretes umiddelbare indtryk af samtalen med UU var lidt negativt, så oplever de at den medvirkede til at få dem til at overveje deres fravær i større grad. Fx vurderer Anne Grete sit udbytte af samtalen som et nyttigt prik på skulderen om, at hun skulle passe på, at hendes fravær ikke blev for stort:

"Ja, det [samtalen] var ok. Det hjalp lidt. Altså man tænkte lidt mere på, ok, man burde måske tage sig lidt mere sammen. [...] Det vækkede en lidt op. I stedet for at man bare tænker "arh, det er bare to timer" og bare bliver ved." (Anne Grete)

Samtalen har fået Anne Grete til at tænke mere over hendes fravær og de potentielle konsekvenser af for meget fravær. Dog har hun stadig et højt fravær, men det skyldes problemer med at komme ud af sengen om morgenen, hvilket hun ikke helt opfatter som direkte pjæk.

For Ea har samtalen også sat sig nogle spor. For hende var det ikke en rar oplevelse:

"Det var ikke rart. Først så får man sådan et brev, hvor man ser at man har for meget fravær og så tænker man "Nej, jeg har ej!". men så finder man ud af, at det er for perioden, hvor man tænker "Nårh, jamen det kan være fordi jeg har været syg en hel dag". Altså at det har udløst det. Så er man sådan lidt "Nårh, ja ok". Og så kommer man til en

samtale. Det er jo nok lige en opsang om, at man skal nok til at gøre noget ved det nu, inden det bliver et seriøst problem. Men det var ikke rart. Og det er noget man tænker over efter, at det skal man ikke...sådan en skal man ikke til igen." (Ea)

Efterfølgende konstaterer Ea, i lighed med Anne Grete, at selvom hun er blevet opmærksom på, at fravær bliver taget alvorligt af skolen, så har hun stadig et højt fravær. Men samtalen har fået hende til at overveje om noget fravær er nødvendigt eller ej. For hende handler det meget om undervisningen, der er nogle fag hun nødt vil komme bagefter i og det kan let ske, hvis hun ikke kommer til timerne. Samlet set vurderer Ea dog, at det var en god ide for hende at komme til samtale med UU.

Anne Gretes vurdering er ikke lige så positivt. Det bunder meget i hendes mangel på viden om, hvad formålet med samtalen var. For godt nok gjorde samtalen hende opmærksom på risikoen ved for meget fravær, men om det kun handlede om det eller om der var andre ting på spil, gik ikke helt op for Anne Grete:

".. jeg forstod ikke rigtigt, hvad det var. Om det var en advarsel, fordi man havde for meget fravær. Eller om det bare var for at snakke om fraværet. Jeg forstod ikke rigtigt pointen i det." (Anne Grete)

Hun oplevede ikke, at det blev klart i løbet af samtalen, hvor hun overvejede om der var tale om en mundtlig advarsel eller blot en samtale omkring fraværet på hf. Hun får heller ikke selv spurgt ind til det i løbet af samtalen og det er først senere hun får tænkt over, hvad der egentlig skete:

"Nej, for jeg lagde ikke sådan rigtigt mærke til det. Det var først sådan efterløbende, hvor jeg tænkte sådan "Hvad var det egentlig det var? Var det en mundtlig advarsel eller hvad var det?" (Anne Grete)

Værdien af samtalen er for Anne Grete, at den fungerer som et "wake-up call", som hjælper en til at forstå, at uddannelsen ikke er for sjov. Hun sammenligner det med folkeskolen, hvor der ikke er samme fokus på fravær. Derfor mener hun, at man som kursist skal lære at håndtere sit fravær selv. Det kræver tilvænning i hendes øjne, men det er også der hun ser den store værdi af samtalen generelt, hvis den skulle bruges for alle kursisterne:

"Ja, det synes jeg faktisk, for man åbner øjnene lidt. Det er ikke bare en leg. Man indser lidt, at "nu skal jeg måske lige passe lidt på, ikke".. det gjorde det i hvert fald for mig. Det åbnede øjnene rigtigt meget for mig. Og jeg tænkte "ok, det går ikke det her". Man tænker "arh, det er bare 1-2 timer", men lige pludselig bliver det jo til mange timer. Så jeg synes det er en rigtigt god ide at man gør det. Også selvom man ikke har så meget fravær, men bare en lille smule, så er det også stadig meget godt, fordi så tænker man lidt over det." (Anne Grete)

Ea var ikke klar over, at hun havde en specifik UU vejleder tilknyttet og troede, at der kun var mulighed for vejledning i skolens studievejledning. Anne Grete derimod, har i haft meget kontakt med hendes UU vejleder, og mener, at det ville have været en fordel, hvis det var ham, der havde været ude på FHF i stedet for den ukendte og fremmede vejleder, der nu var tale om:

"Ja. Det synes jeg helt klart, for han kender mig og ved hvad jeg har været igennem med skolen og alt sådan noget. Han kender mig jo. Det tror jeg helt klar, end at der sidder en eller dame som man aldrig har set før. Det tror jeg helt klart. Han ved, hvad mine problemer f.eks. med mit fravær er, han ved grunden til at jeg har så meget fravær. At det ikke bare er pga. pjæk og at jeg ikke orker det. Han ved at jeg har haft det lige siden folkeskolen. Så han ville kunne hjælpe mig på en bedre måde, end en der ikke kender mig overhovedet." (Anne Grete)

For Anne Grete ville det være en fordel med en vejleder, der kender hende og de problemer hun kæmper med. Hun ved, via sine erfaringer, at han ville kunne hjælpe hende bedre end en fremmed UU vejleder. UU vejledernes centrale mål er, at vejlede unge til en ungdomsuddannelse. Derfor bliver det et interessant spørgsmål om de unge oplevede et pres for at overveje andre uddannelsesmuligheder i løbet af samtalen. Det er ikke tilfældet hos hverken Ea eller Anne Grete, hvilket ikke er overraskende, da de ikke er på vej til et fravalg af uddannelsen i deres egne øjne. På spørgsmålet om hun overvejede andre uddannelsesmuligheder, svarer Ea:

"Nej. Bestemt ikke. Jeg ved at HF er det jeg gerne vil. Fordi at jeg har været to andre steder. Jeg har både været på HHX og STX, og samtidig føler jeg også lidt, at HF er der, hvor man skal være, når man har nået den alder.. altså når man ikke har gennemført en ungdomsuddannelse endnu i en alder af 19, føler jeg at HF er det optimale sted. Det

kan man også se, når man er i klassen, at det er her jeg hører til. I forhold til at komme i klasse med nogle der er 16, så tror jeg, at jeg får meget mere ud af at være her." (Ea)

For Ea handler fastholdelse meget om kursisternes indstilling. Hendes pointe er, at er kursisten ligeglad med studiet og med deres fraværspocent, så hjælper samtalen med UU vejlederen formentlig ikke. Er der omvendt tale om en kursist, der gerne vil FHF, mener hun, at en samtale kan have en gavnlig effekt, fordi den minder kursisten om, hvad vedkommende gerne vil – nemlig at få en gymnasial uddannelse.

Fastholdelse

Både Ea og Anne Grete er også blevet spurgt om deres holdning til andre fastholdelsesaspekter, herunder deres oplevelse af skolens tilbud om hjælp fra studievejlederne. Begge er dog meget i tvivl om, hvad studievejlederne kan hjælpe dem med. Adspurgt om hun, ved hvad de kan bruge studievejlederne til, svarer Ea:

"Overhovedet ikke. Altså vi skal bruge dem til at finde ud af, hvad fag og sådan nogle ting vi skal have, hvad vi vil læse videre på og sådan nogle ting. Fravær, der har jeg ikke hørt så super meget til de vejleder, nej, det har jeg ikke." (Ea)

Det manglende kendskab til studievejlederne gør, at deres muligheder for at hjælpe kursisterne vurderes ret negativt af Anne Grete, da hun oplever, at vejlederne heller ikke kender kursisterne bedre end fx UU vejlederne gør:

Nej, det tror jeg faktisk ikke. Det er jo det samme. Vi kender jo ikke engang de der vejledere dernede, så det er ikke engang fordi de kender os bedre. Jeg tror ikke der er nogen forskel!" (Anne Grete)

Nærheden opleves med andre ord som vigtig. Dermed peger Ea og Anne Grete på, at lærerne er de bedste til at tale med kursisterne, hvis de oplever, at der er problemer. De er lidt afvisende overfor, at studievejlederne kan bruges, jf. citatet ovenover. Det handler i deres øjne om elevernes indstilling, hvem der prøver og hvem der ikke prøver og det mener de, at lærerne kan se igennem den daglige undervisning:

"Læreren, de kan jo se hvem der har brug for det. Det behøver jo ikke være en lang samtale, bare lige prikke til dem hurtigt og sige "hey, du skal nok lige..." (Anne Grete)

For Anne Grete ville det virke fastholdende, hvis lærerne i højere grad var opmærksomme på, hvordan kursisterne havde det, og så måske var hurtigere til at tage fat i kursisten og tale med vedkommende om, hvordan det går. Det understreger igen, at for hende, handler det om nærheden – at det er en person som kender kursisten og som hurtigt og let kan gribe fat i ham eller hende. Måske handler det også om, at det ikke bliver så formelt og måske mindre dramatisk.

En væsentlig del af problemet, når det gælder fastholdelse, især for Anne Grete er, at hun er meget i tvivl om de informationer hun modtager fra skolen. Tvivlen handler meget om konsekvenserne af hendes fravær og hvor mange advarsler man får, før man bliver smidt ud af skolen. Det er måske også derfor hun advokerer for, at det bør være de daglige undervisere, der tager fat i kursisten, hvis de oplever at vedkommende har problemer. Hun har meget svært ved at finde hoved og hale i, hvor meget fravær hun må have. Det kommer til udtryk i interviewet på følgende måde. Adspurgt om hun ikke fik informationerne om hendes fraværprocent i varslingsbrevet fra FHF, svarer hun:

"Jo, det er det vel nok også, men... jeg f.eks. ved ikke hvornår grænsen ligger. Jeg ved ikke om jeg får tre breve før jeg bliver smidt ud, om jeg får fire breve før jeg bliver smidt ud... Hvis jeg vidste, at nu har jeg fået et brev og næste gang ryger jeg ud, at der ikke er noget der hedder breve mere, så ved jeg at nu er det nu. At nu kan jeg ikke pjække mere, men når man ikke ved det, så aner man jo ikke noget." (Anne Grete)

Det er i den forbindelse, at Anne Grete oplever, at det ville være rart for hende, hvis der kom en lærer og prikkede hende på skulderen og tog en snak om fraværet.

"Måske, næste gang den er helt gal, når den er tæt på at komme op på de der 10 %, så måske bare lige tage fat i dem. Hive dem udenfor klasse hurtigt, 5 minutter, og lige sige til dem "dit fravær er altså lidt for højt, nu skal du

altså lige..." så de lige tænker "ok, nu er det ikke sjovt, nu bliver jeg altså nødt til..." Fordi hvis man ikke får noget at vide, så ..." (Anne Grete)

Kursisterne på FHF får også tildelt en tutor, der skal mødes med dem i løbet af skoleåret og tage en samtale om, hvordan det går med kursisten på skolen. For Ea opleves disse samtaler som meget fokuseret på det faglige og i mindre grad relevante i forhold til fravær. I lighed med Anne Grete efterlyser hun også en person, en vejleder, der har styr på hendes fravær og kan skære det ud i pap, hvilke konsekvenserne hendes fravær har for hende:

"Jeg har været der en gang, tutorsamtale eller sådan noget, hvor det er en af lærerne der lige snakker med os om, hvordan vi synes det går i fagene og sådan noget, ikke. Det er også fint nok, men de har ikke rigtigt styr på sådan noget med fravær og sådan noget. De siger bare "har du lidt fravær?"; "Ja, det har jeg"; "Hvorfor har du det?"; "Jamen, jeg kan ikke vågne."; "ok". Det fik jeg jo ikke rigtigt så meget ud af. Det kunne være rart med en vejleder, der virkelig har styr på det, der siger "jamen, du har så og så meget fravær og hvis du har så og så meget fravær mere, så bliver du altså smidt ud". Sætter en mere ind i det. Det synes jeg godt man kunne gøre." (Ea)

Afrunding

Set fra de to kursisters perspektiv er det meget blandet hvad de fik ud af samtalen med UU vejlederen. For det første var det noget uklart for dem, hvad hensigten med samtalen var. Det gjorde for det andet, at samtalen i deres øjne, næsten udelukkende kom til at handle om deres fravær. Og for det tredje gjorde denne generelle usikkerhed, at de kom i tvivl om samtalens betydning – var der tale om en formel advarsel i mundtlig form eller var de allerede ved at blive smidt ud af FHF?

Selvom begge kursister på interview tidspunktet ikke var på vej væk fra FHF og derfor ikke havde brug for uddannelsesvejledning, mener de dog stadig, at samtalen var gavnlig for dem. Spørgsmålet er efterfølgende, hvorfor? Interviewene peger på, at det bl.a. skyldes et behov for at få et prik på skulderen og en snak om, at fraværet faktisk har betydning og bliver taget alvorligt af skolen. Dertil kommer der tilsyneladende noget forvirring om de gældende regler og hvad proceduren er i forbindelse med fravær. Det er dog endvidere karakteristisk, at de to kursister i deres egne øjne, ikke er på vej væk fra uddannelsen og det peger på, at ideen med samtalerne med UU rammer ved siden af – og at der bør foretages en vurdering af om den pågældende kursist, reelt har brug for uddannelsesvejledning eller ej.

Når det gælder fastholdelse generelt er der to interessante perspektiver i interviewene med kursisterne. Det ene er, at fastholdelse bliver knyttet snævert til fravær. Det andet er, at de begge efterlyser fastholdelse i øjenhøjde. Dvs. det skal være nogle de omgås i hverdagen – der peges specifikt på lærerne, som dem der bør være bedre til at tage kontakt til kursisterne, hvis de oplever problemer. Det behøver blot at være et prik på skulderen og en kommentar om, at du bør passe mere på dit fravær. Ikke nødvendigvis mere end det. Skolens studievejledning mangler de tilsyneladende viden og det medfører, at studievejledningen opleves som lige så fremmed som UU.

Interviews med udmeldte elever

I det følgende præsenterer vi nogle korte portrætter af seks udmeldte kursister. Disse er skrevet på grundlag af en række telefoninterviews med de unge efter de er stoppet på FHF. Interviewene handler hovedsageligt om, hvorfor de unge har valgt at afbryde deres uddannelse. Fokus har været på om de oplevede, at FHF eller UU kunne have hjulpet dem i deres aktuelle situation – enten til at blive på FHF eller videre i en anden uddannelse.

Interview med Verner, udmeldt

Verner har færdiggjort 1. hf, men valgte at melde sig ud af skolen, da han boede dyrt og derfor var nødt til at arbejde meget for at have råd til sin bolig. Han følte, at livet lige pludselig kun handlede om at få tjent penge nok og han havde ikke rigtigt tid til skole og lektier ved siden af.

Han kom bagud og havde meget fravær. Verner kunne godt tænke sig at læse (xx-)biologi, og skulle derfor have matematik, fysik og kemi på højt niveau på hf og kunne pga. af de fag ikke også tage biologi, som er hans store interessefelt. Det gjorde det lidt surt at komme i skole. Verner er dog ikke længere sikker på om 7-10 års studier lige er ham – han synes han får mere ud af at arbejde fuldtid end at gå i skole fuldtid. Han har en faglig uddannelse bag sig, og det er det fag han er vendt tilbage til efter at have meldt sig ud af hf.

Den studievejleder Verner talte med i forbindelse med sin udmeldelse prøvede at overtale Verner til at blive på studiet, men Verner havde allerede bestemt sig for at melde sig ud. Studievejlederens forsøg på at fastholde Verner gjorde ham bare mere overbevist om sin beslutning om at stoppe. Verner synes ikke rigtigt at studievejlederen havde nogle løsningsforslag; han sagde at Verner måtte tage sig sammen eller finde sig et kollegieværelse. Verner prøvede at forklare, at det tager 4-6 måneder at få et kollegieværelse i København og til den tid ville han være kommet håbløst bagud i skolen, men vejlederen synes ikke rigtigt at forstå ham. Verner kunne allerede mærke, at han kom bagud, når han missede timer pga. arbejde – specielt matematik synes han var svært at følge med i, hvis han havde misset en time. På tidspunktet for samtalen med studievejlederen kunne Verner allerede se, at han ikke ville have tid til at skrive SSO-opgaven på 2.hf, så det ville jo ikke gå. Derfor valgte Verner at forlade hf.

Verner regner dog med at starte igen til sommer og færdiggøre sin hf. Han er ikke helt sikker på, om han vil læse videre bagefter, men han vil færdiggøre sin hf eftersom han jo har taget første år. I mellemtiden arbejder han for at spare penge sammen til hf og prøver at finde sig en billigere bolig. Han var glad for Frederiksberg hf og synes det var en god skole, så det havde intet med beslutningen at gøre. Han kunne bare ikke få økonomien til at hænge sammen.

Verner et godt eksempel på de kursister, hvor boligproblemer med tilhørende økonomiske problemer, fjerner fokus fra skolen. Han er på mange områder tilfreds med skolen og har intention om at vende tilbage og færdiggøre studierne på et senere tidspunkt.

Man kan sige, at Verner også er et eksempel på en kursist, som falder mellem hullerne i den nuværende fastholdelsespolitik. Han har henvendt sig til studievejlederen på skolen, men oplevede ikke at han kunne få noget hjælp der. Han ville ikke have glæde af en samtale med UU. Dels fordi han allerede har en faglig uddannelse. Dels fordi han er over 25 år og dermed falder udenfor deres indsatsområde. Og dels, fordi han ikke selv oplever at have brug for en ny uddannelsesplan – han har brug for hjælp for at få enderne til at mødes, og det kan UU ikke hjælpe ham med.

Interview med Mathilde Sofie, udmeldt

Mathilde Sofie har meldt sig ud af hf, fordi hun ikke var så god til det med bøger – hun er mere praktisk anlagt. Derfor har hun besluttet at skifte over til Teknisk skole, hvor hun starter til januar på et grundforløb for xx. Senere vil hun tage en overbygning som yy. Hun glæder sig meget til at starte. Og hun er glad for endelig at have taget beslutningen om, at den mere boglige skole ikke er hende.

Mathilde Sofie er i modsætning til Verner et godt eksempel på en kursist, der kunne have haft et signifikant udbytte af en samtale med UU. Den samtale kunne måske have hjulpet hende i hendes frafald af FHF og gjort hende mere sikker på hendes valg af teknisk skole. Hendes behov for at blive vejledt væk fra FHF og videre til en anden uddannelse passer ind i UU's centrale ekspertisefelt.

Interview med Anne Mette, udmeldt

Anne Mette meldte sig ud af Frederiksberg hf, da det ikke lige var hende. Hun synes ikke, at det var spændende. Det hun lærte synes hun ikke hun kunne bruge til noget. Hun går nu på en handelsuddannelse og synes hun lærer noget hun kan bruge til noget, i stedet for at sidde og lære om "ting, der skete for 100 år siden". Hendes beslutning om at skifte uddannelse havde ikke noget med Frederiksberg hf at gøre – hun ville bare hellere noget andet. Anne Mette talte ikke med en vejleder eller andre, da hun meldte sig ud.

Anne Mette repræsenterer en anden problemstilling end de to foregående. Det karakteristiske ved Anne Mette er, at hun ikke går i dialog med hverken FHF eller UU. I stedet går hun selv med overvejelserne omkring hendes uddannelsesvalg. I Anne Mettes situation formår hun selv at håndtere situationen. Havde hun ikke været i stand til dette, virker det som om, at UU ville have været en god sparringspartner. Hvis Anne Mette fx havde haft et stort fravær, ville hun måske have haft udbytte af en samtale med UU.

Interview med Karl Johan, udmeldt

Karl Johan udmeldte sig selv fra Frederiksberg hf pga. stress. Årsagerne til sit stress ønsker han ikke at fortælle om, men en del af det havde at gøre med at passe skolearbejdet. Men kun en lille del. Hans stress var mest grundet noget andet. Han mener ikke at skolen kunne have gjort noget anderledes, men der var ikke altid lige meget seriøsitet over det, synes han. En del af eleverne var der "mest for at få SU" og det kunne godt forstyrre ret meget i klassen, hvis man selv var en af dem, der tog det seriøst. Karl Johan tror dog ikke det er helt nemt for lærerne at samle en klasse, når alle ikke vil det lige meget. Han er stadig gode venner med mange af dem i klassen.

Interview med Lonnie, udmeldt

Lonnie har haft svært ved mødepligten på hf. Hun har svært ved at komme af sted om morgenen og har også for mange sygedage, delvis pga. noget depression. Hun ville ellers gerne hf, rigtigt gerne, men det blev for stort pres for hende. Lonnie havde snakket med studievejlederen omkring sit fravær og i starten lavede de små aftaler om, at vejlederen tog nogle "hyggesamtaler" med Lonnie og gav hende tid til at vænne sig til at gå i skole. Men det gik ikke, da Lonnie samtidig oplevede dødsfald i familien og hverdagen ikke længere kunne hænge sammen for hende. Hun synes mødepligten var svær i og med, at hun har det svært og let føler sig presset. Hun var ellers rigtigt glad for at gå på Frederiksberg hf og gik i en rigtigt god klasse. Hf var bare ikke det rigtige for Lonnie lige nu. Hun håber på at kunne starte på VUC/Hf på et senere tidspunkt og gerne tage nogle enkeltfag med fjernundervisning, så der ikke er mødepligt og hun dermed ikke bliver nær så presset.

Lonnie er et eksempel på de kursister, hvor ydre omstændigheder gør, at hun ikke formår at gennemføre studiet på FHF. I Lonnies tilfælde er der tale om en kombination af personlige problemer og problemer i familien, der tilsammen gør, at hendes skrøbelige motivation for at læse på FHF, lider et knæk. Hun har selv været opmærksom på, at hun havde en væsentlig risiko for ikke at gennemføre uddannelsen, og været i kontakt med studievejlederen på FHF. Studievejlederen har også taget hånd om Lonnie, men det har ikke været tilstrækkelig til at fastholde hende på studiet.

En samtale med UU kunne måske have hjulpet Lonnie videre til en anden uddannelse, men spørgsmålet er om det havde løst hendes problemer med depression og med at håndtere pres samt med at komme op om morgenen. På den måde viser Lonnies situation begrænsningerne i UU's muligheder for at hjælpe unge, hvis behov for uddannelsesplan er forbundet med andre problemstillinger, og dermed kræver en viden og indsigt, der strækker sig udover det rent uddannelsesmæssige.

Interview med Brian, udmeldt

Brian har forsøgt at tage en hf to gange. Første gang måtte han melde sig ud, da han gik ned med en depression, og nu anden gang troede han, at han var parat til at begynde sin uddannelse igen, men desværre var det for hurtigt. Han er ramt af depression igen og magter ikke at møde op på faste tider, lave lektier osv., hvad det kræver at gå i skole. Han var ellers rigtigt glad for Frederiksberg hf og synes han har fået al den hjælp han kunne få af skolen. Han er bl.a. blevet sendt til en psykolog på foranledning af Frederiksberg hf og de har også forsøgt at sprede hans timer ud over længere tid, så det ville tage ham 3 år at færdiggøre hf. Uden held dog. Brians krop og hjerne kan ifølge ham selv ikke klare at skulle være stabile omkring at komme op om morgenen, møde til et fast tidspunkt og lave sine lektier. Det er han rigtigt ked af, for han vil gerne, men magter det ikke.

Brian er et eksempel på en elev, der egentlig er motiveret for at tage uddannelsen på FHF, men som har personlige problemer – i Brians tilfælde depressioner – og som må opgive at gennemføre uddannelsen på FHF, også selvom skolen er opmærksom på hans situation og sætter forskellige tiltag i værk for at fastholde ham i uddannelse. Brian ville måske have udbytte af en samtale med UU, men det ville kræve, at vejlederen havde en viden om uddannelser, der kunne rumme Brians særlige behov og havde tilstrækkelig gehør, således at vejledningen tager højde for den skrøbelige situation Brian befinder sig i. Brians problem med depression er ret udbredt blandt kursisterne på FHF (Ozmeç og Hansen 2010) og spørgsmålet er, hvordan skolen skal forholde sig til dette og om den bør forholde sig til det. På den side er der tale om et udbredt problem og dermed noget skolen bør være opmærksom på. På den anden side kan der argumenteres for, at det er stort og ressourcekrævende område at skulle forholde sig til, og at det er uden for den enkelte skoles muligheder.

Afrunding

Interviewene med de udmeldte kursister tegner et blandet billede. For nogle udmeldte ville en samtale med UU måske have hjulpet dem hurtigere videre til en anden uddannelse, men det er et fælles træk, at ingen af de interviewede mener, at FHF ville kunne ændre ved deres beslutning. Det er samme konklusion tidligere undersøgelse af frafald på FHF kommer til. For nogle handler det om problemer med depression og for andre er det problemer med økonomien.

Dette konglomerat af problemer illustrerer spændvidden af de problemstillinger, som en fastholdelsespolitik må forholde sig til.

I næste kapitel skifter vi fokus til UU vejledernes oplevelse af samtalerne på FHF.

Kapitel 6

Fastholdelse – UU's perspektiv

UU-centrene fra Københavns og Frederiksbergs kommuner spiller en vigtig rolle i den undersøgte fastholdelsespolitik på Frederiksberg hf (FHF). I forbindelse med projektet har Center for Ungdomsforskning gennemført interviews med to UU vejledere omkring deres oplevelse af at skulle indgå i FHF's fastholdelses politik og deres vurdering af den nuværende politik samt forslag til eventuelle videreudvikling og forbedringer af fastholdelsespolitikken.

Vi begynder med vejledernes oplevelse af at skulle indgå i FHF's fastholdelsespolitik.

Overvejelser ved at skulle indgå i FHF's fastholdelsespolitik

For UU vejlederne var der tale om en helt ny måde at skulle arbejde på, hvilket gav nogen usikkerhed i forbindelse med opstarten af projektet.

Den ene vejleder var meget i tvivl om hvad projektet gik ud på. Det skyldes bl.a., at hun først blev koblet på projektet et stykke tid inde i forløbet:

"Jeg har fået videresendt nogle mails, men altså det eneste jeg vidste, det var, at jeg skulle tage derud og det var nok 2-3 gange. Der kom også en fra xx. Jeg skulle tale med de elever, der tilhørte xx kommune og det var elever, som omkring oktober havde over 10 % fravær. Så det gjorde jeg." (UU vejleder A)

Samme usikkerhed var der ikke hos den anden vejleder, som vare mere inde i forløbet fra begyndelsen og dermed have en bedre føling med intentionerne og målet med projektet:

"Projektet går jo ud på at mindske frafaldet fra HF. Og det er foregået ved, at jeg har interviewet nogle af de unge, som kommer fra yy kommune og som man på en eller anden måde vurderede, var så højt oppe i fravær, havde en vis fraværsprocent, så det var måske relevant at snakke med dem om det og om det måske havde noget at gøre med at de ville holde op. I det hele taget finde ud af, hvorfor de havde haft det her fravær?" (UU vejleder B)

Den manglende viden har givet den første vejleder en del overvejelser i forhold til tanken bag projektet, hvor hun er i tvivl om hvilken rolle hun i det hele taget er tiltænkt fra skolens side og hvilke implikationer det har, at hun trænger ind i en eksisterende vejlednings- og fastholdelsesstrukturer:

"Jeg syntes det var en rigtig underlig fornemmelse, at skulle møde op på et sted, hvor jeg ved, at de har vejledere i forvejen. Så jeg tænkte: "Er der en eller anden bagtanke? Er hans vejleder på vej til at blive fyret?", xx) sagde nemlig til mig at vejlederne var blevet beskåret i tid. Og så tænkte jeg, at det da også var noget underligt noget, hvis det er dem som har fastholdelsen på HF, hvorfor skal jeg så ind over? Jeg spurgte om de unge vidste, at de skulle til samtale. Nej, xx ville gå op og hente dem i klassen nu. Så tænkte jeg, at det synes jeg måske også var lidt mystisk." (UU vejleder A)

En af vejlederne er også meget usikker på, hvad målet med projektet er. Den manglende viden gør, at hun bliver i tvivl om hvad hensigten er med projektet og om det er et udtryk for, at UU nu også skal følge de unge videre, når de har lagt en uddannelsesplan:

"Jamen, jeg ved slet ikke hvad det [projektet] skal bruges til. [...] Jeg tænker "nå, skal vi nu også til at følge dem på gymnasierne og på HF det første halve år?". Jeg ved det ikke. Hvis det er for at fastholde dem, måske. Selv om jeg ikke kender dem, jeg kender dem lige så lidt som deres rigtige vejleder så at sige." (UU vejleder A)

Citatet peger på, at det er vigtigt, hvis der skal ske en involvering af UU i en fastholdelsespolitik på en given ungdomsuddannelse, at der sker en grundig orientering af de vejledere, der aktuelt skal varetage vejledningsopgaverne. Det er også vigtigt i forhold til de ressourcer, der findes på uddannelsesinstitutionen i forvejen, at der bliver meldt klart ud, hvilken rolle UU skal varetage. Det er også tryghedsskabende for UU vejlederne, at der bliver klarhed over deres rolle. Så slipper de for overvejelser om de trænger sig ind på eksisterende funktioner jf. det foregående citat, hvor vejlederen overvejer om hendes tilstedeværelse betyder at andre fx fyres på skolen.

I citatet kommer vejlederen også ind på en anden problemstilling – nemlig hendes viden eller kendskab til de unge hun skal vejlede. Hun kender dem nødvendigvis ikke på forhånd, men finder ikke at det nødvendigvis er et problem. De unge i København og Frederiksberg har sædvanligvis en fast vejleder tilknyttet, som tildeles ud fra den unges cpr-nummer. Hver vejleder har ca. 1000 unge som de følger, og det gør i en del tilfælde, at vejlederen aldrig har mødt den unge. Med til den problemstilling hører også det faktum, at København og Frederiksberg tiltrækker mange unge fra resten af landet, og det et vist gennemtræk af unge. Udover problemstillingen med kendskabet til de unge, der skal vejledes, er der også en problemstilling ved at skulle vejlede i en ny sammenhæng. Dvs. at skulle indskrive sig i de sammenhænge, der er på en given uddannelsesinstitution, i dette tilfælde FHF. Det beskriver den ene konsulent på følgende måde:

"..det er jo ikke bare at gå ind på en skole. Det var heller ikke bare at gå ind på HF. Hver institution har sin kultur og der er det altså som menneske og som vejleder en lidt stor kamel at sluge, hvis man får tildelt en ny skole eller institution, fordi puha, nu skal jeg til at lære nye mennesker at kende. Hvad de hedder. Det er selvfølgelig nogle rent formelle ting, svinger vi sammen, føler jeg mig velkommen – det tager tid. Nogle gange har det for nogle været nogle dårlige oplevelser og ikke gået godt. Jeg har heldigvis været heldig og har heller ikke skiftet skole i de 4 år, jeg har været her. Men hvis man lige pludselig skulle have endnu flere adresser, så ville man blive betragtet som den der sundhedsplejerske, der kommer med sin kuffert og går igen. Og ikke har nogen social kontakt, fordi rigtigt meget af det man får at vide, det kommer jo også af at man har den kontakt med de andre på stedet." (UU Vejleder A)

Vejlederen peger med andre ord på, at det kræver noget arbejde for en vejleder, at skulle indgå i den nye kontekst, som det er, når man skal vejlede på en "ny" institution som FHF. Man kan sige, at det også handler om faglig stolthed – et ønske om at gøre tingene bedst muligt. Her peger hun på, at det ikke er uvæsentligt, at man som vejleder indgår i de formelle og uformelle netværk på en uddannelsesinstitution, da det giver adgang til diverse informationskilder, der kan hjælpe til at gøre vejledningen bedre.

For at samle op på dette afsnit, peger analyserne på, at det er vigtigt, at der orienteres bedre om projektets mål og hensigter overfor UU vejlederne. Samtidig peger interviewene på, at det giver bedre arbejdsvilkår for vejlederne, hvis deres tilstedeværelse integreres bedst muligt i skolens øvrige strukturer og deres opgave afdratiseres i den proces.

I næste afsnit vil vi se på vejledernes oplevelse af vejledningerne på FHF.

Oplevelse af vejledning på FHF

Det er kendetegnende for vejledningssessionerne på FHF, at kursisterne ikke på forhånd var blevet varslet om, at de ville få et tilbud om at komme til samtale med en UU vejleder. I stedet har rektor eller en anden fra skolens administration hentet kursisterne to og to i deres klasser, når de skulle tale med UU vejlederne. Det betyder med andre ord, at vejledningssamtalerne ikke er blevet varslet i forvejen til kursisten, hvilket også var med til at sætte deres præg på samtalerne:

"..da jeg så interviewede de unge, så var det ligesom at de kom meget bag på dem alle sammen at de havde haft det her fravær og der var ikke nogen af dem, der på nogen vis havde tanker om, at de skulle holde op. Jeg synes faktisk de alle sammen havde nogle rimelige forklaringer på, hvad de havde lavet i den tid. Det var ikke sådan, at jeg tænkte, nåh de har bare ligget derhjemme og sovet eller hvad man ellers sådan forestiller sig.. at folk pjækker, ikke. De havde faktisk nogle rimeligt gode forklaringer på, hvorfor de ikke havde været der." (UU vejleder B)

Den manglende information gør, måske ikke overraskende, at samtalerne kommer bag på de kursister, der bliver hentet midt i undervisningen og ført til en samtale med UU. Med til denne overraskelse hører tilsyneladende også, at kursisterne ikke var bevidste om, at de havde for meget fravær eller at deres fravær overhovedet var et problem. Det var også en erfaring der afspejles hos den anden vejleder, som konstaterer, at kursisterne blev en smule overraskede over:

"At de skulle til samtale. Men det tog de meget fint. Jeg startede med at sige hvem jeg var, og at det var et projekt man kørte, og at de for øvrigt bagefter skulle tale med deres rigtige vejleder. Jeg troede jeg skulle rapportere til deres vejleder, hvad jeg sad og snakkede med de der x antal unge om, men det skulle jeg ikke. Men det forløb fint." (UU vejleder A)

Denne vejleder oplevede dog også, at der også var nogle kursister, der reagerede negativt på, at de skulle til en uanmeldt samtale med en UU vejleder.

"Der var en eller to, der blev lidt aggressive og var lidt fornærmede over det. Men ellers så tog vi det som en oplevelse. Altså jeg sagde: "Det her er et eller andet projekt, der kører, for at få at vide hvad det skyldes det her [fravær]" (UU vejleder A)

At få forklaret årsagen til samtalen hjalp således i disse situationer. Det får afdramatiseret mødet, hvilket det næste citat peger også er vigtig og peger samtidigt på, at en bedre forhåndsinformation til kursisterne måske ville give vejledningen et bedre udgangspunkt.

Hvad kendetegner så de kursister, der kommer til samtale med UU vejlederen – set fra vejlederens perspektiv?

Der er tale om en blandet landhandel af kursister, der rummer mange forskellige problemstillinger:

"Det var meget blandet. Det var fra de stille, meget pæne piger, som garanteret er blevet erklæret egnet med det samme. Ja, en havde været syg. Og en havde en eller anden mærkelig sygdom, så hun havde enormt mange xx besøg, og hendes mor havde meddelt det, så moren var blevet chokeret over at de havde fået det brev. Og pigen var blevet enormt ked af det. Men hun går inde på xx og hun var nødt til at gå der, når de havde åbent eller når de gav hende tider. Og så var der sådan en, som der også er nogle af, de der vilde piger – hun boede ikke rigtigt nogle steder, fordi hun også tog sig af sin far, der var alkoholiker. Men nu skulle hun flytte hjem til sin mormor og så skulle hun nok komme i skole. Der var alle typer. De der selvstændige erhvervsdrivende og ham, der røg hash." (UU vejleder A)

Et fællestræk ved kursisterne på trods af deres øvrige forskelligheder var, at de unge ikke så sig selv som værende i risikozonen for at stoppe deres uddannelse på FHF:

"At de havde haft det der fravær. Nej, jeg tror ikke de alle sammen havde styr på, hvor meget det var i procent. Det gør man nok heller ikke før man virkelig står på vippen, ikke (griner), altså hvor man begynder at stå og måle de sidste timer op, er det nu virkelig også rigtigt, ikke. De så slet ikke sig selv, som på vej ud." (UU vejleder B)

Med til dette billede hører også, at de unge selv mener, at de har relativt gode grunde til at have fravær. Det var også synligt i det foregående citat, hvor der blev peget på, at for nogle handlede det om sygdomsforløb, der krævede hyppige behandlinger, for andre om problemer i hjemmet, der gav fravær, men samlet set er

der ikke tale om ikke et fravalg af uddannelsen på FHF fra kursisternes side. De to vejledere er der heller ikke tilbøjelig til at karakterisere de unge de mødte som nogle der var i farezonen:

"Nej, egentlig ikke. Altså det er jo altid sådan når man taler med... Jeg har jo talt med unge mennesker om sådan noget i mange år... at måske er de ikke altid helt klar over... og jeg brugte så den mulighed, når jeg nu alligevel talte med dem, til at fortælle dem, at det er altså vigtigt at holde sig på den rigtige side af den der fraværsprocent der. Det er sådan man siger er acceptabelt, ikke. Men det var ikke fordi det var noget der kom bag på dem egentligt, det tror jeg ikke. Det vidste de godt." (UU vejleder B)

Spørgsmålet er om dette betyder, at vejlederne ikke mener, at der er nogle potentialer og muligheder i FHF's fastholdelsespolitik? Der er vejledernes vurdering blandet. De mener på den ene side, at der er en gevinst ved at tale med de unge og at det kan have en gavnlig effekt. På den anden side er de ikke sikre på, at det nødvendig er dem, der bør tale med kursisterne. Det kan i deres øjne også være skolen selv, der kan tage den samtale eller på anden måde informere eleverne om konsekvenserne af deres fravær:

"Jeg synes da det var en meget god ide at få snakket med dem om det. Nu blev det mig der gjorde det, og det virkede for så vidt meget godt tror jeg. Men om de kunne have gjort det selv. Skolen. Jeg tænker, at det er måske ikke altid nok, bare at fortælle dem at hvis du kommer op over 20% fravær, så ryger du ud. De (eleverne) var virkelig overraskede over at de var oppe på så meget som de var. Måske kunne man i virkeligheden synliggøre for dem lidt hurtigere, hvor meget fravær de egentlig har haft." (UU vejleder B)

Vejlederens bedømmelse er, at kursisterne ikke altid er nok bevidste om følgerne af deres fravær og at måske kan skolen blive bedre til at kommunikere følgerne af fraværet til kursisterne. Vejledernes erfaring er, at kursisterne ikke oplever at skolen har gjort noget for at advare dem om konsekvenserne af deres fravær. En vejleder formulerer det på følgende måde, da hun svarer på om kursisterne oplever, at skolen har informeret dem om følgerne af for meget fravær:

"Sådan lød det ikke på mig. Men jeg ved det ikke. Jeg har ikke talt med studievejlederne om det, vel. Der er altid flere parter i sådan en sag. Men de unge havde i hvert fald ikke oplevet det. De havde ikke tænkt at det var noget problem. Ingen af dem var helt deroppe (i fravær), så de var i risiko for at ryge ud." (UU vejleder B)

Hvis vi samler op på analyserne i dette afsnit, så oplevede UU vejlederne, at de unge generelt tog positivt imod deres tilbud om vejledning. Få kursister blev aggressive og opsatte over, at de blev hevet ind til en samtale med UU. Det fremstår uhensigtsmæssigt, at der ikke er nogen varsling af kursisterne, som blev hentet i klasserne af rektor uden forudgående varsling af samtalen og orientering om målene med samtalen. Vejlederne oplever i nogen grad, at samtalerne med kursisterne rammer forbi målgruppen i den forstand, at de unge der kom til samtale ikke blev set som værende i farezonen fra frafald på FHF, hverken af de unge selv eller af vejlederne. Med til dette billede hører også de problemer, der kom frem i samtalerne, ikke nødvendigvis var uddannelsesrelaterede. Det handlede måske om økonomi eller boligproblemer, dvs. problemstillinger udenfor UU's virkeområde.

I det næste afsnit vil vi se på vejledernes overvejelser om, hvornår det er mest optimalt at involvere dem i forhold til fastholdelsen af kursisterne og deres tanker om, hvordan samarbejde mellem FHF og UU kan udfoldes.

Overvejelser om tidspunkt for vejledning

UU vejlederne vurderer, at det nuværende tidspunkt for samtalerne, som finder sted, når kursisterne har fået deres første varslingsbrev, er lige tidligt nok. Et forslag er, at samtalen skal finde sted efter jul (i begyndelsen af andet semester) eller op imod jul, så de unge lige kan lande på uddannelsen. Deres argument udfoldes således:

"Ja, så havde de også lige vænnet sig til at gå der og fundet ud af at være der hver dag. Jeg tror, at samtaler omkring sådan noget altid kan have en virkning. Jeg kommer her fra UU yy og jeg kendte 2-3 af de unge i forvejen. Ideen med at jeg skulle komme fra UU var jo, at jeg skulle kende de unge i forvejen og det gjorde jeg jo kun i en meget lille

grad. Så måske kunne det lige så vel have været vejlederne på HF-kurset, der havde taget den samtale i virkeligheden. Man kunne jo tænke sig at der var nogle af dem, der havde valgt forkert ved at vælge HF og at det var derfor at de havde et større fravær. Så ville det have været fint, at jeg kom ind i billedet og sagde "man kan også gøre det og det". Brede viften af muligheder ud for dem. Men det var slet ikke nødvendigt, for der var ikke én af dem der ønskede at holde op. De var alle sammen glade for at gå der og ville gerne blive ved" (UU vejleder B)

Vejlederen beskriver også, hvorledes man måske kunne overlade en første screening af kursisterne til underviserne på FHF, og så nøjes med at sende de kursister, der er i risikozonen for at stoppe på FHF og hvor det vurderes, at de kan have glæde af en vejledning, som i realiteten er rettet mod at sende dem videre i en anden uddannelse snarere end at fastholde dem på FHF.

Spørgsmålet om screening kommer op flere gange i interviewene med UU vejlederne. Der peges på, at man fx kunne bruge vejlederne eller andre på FHF til at vurdere hver enkelt kursist, før man vælger at sende dem videre til en samtale med UU. I den proces foreslås det, at man åbnede mulighed for, at kursisterne kunne få noget viden om, hvordan man håndterer det at være studerende:

"..så skulle det være for, at vejlederne på kurset selv kunne vurdere om den unge havde brug for en eller anden form for støtte for at fastholdes. Nogle samtaler om hvordan man klarer det hele og passe et studie og hvad man ellers skal. Det ville de vel sådan set nok kunne gøre fuldstændigt ligeså godt som jeg. Og at jeg egentlig først kom ind i billedet, når de virkelig havde en fod på vej ud af døren [..]" (UU vejleder B)

Vejlederens rolle/vejledningens forløb

I dette afsnit vil vi se på oplevelsen af vejledningen på FHF fra UU-vejlederens perspektiv. Dette kan evt. læses i samspil med observationerne af vejledningssamtalerne, som er beskrevet i kapitel 4 i denne rapport.

Hvis vi går videre ind i vejledningssituationen er den i udgangspunktet, som nævnt, kendetegnet ved, at kursisterne ikke er blevet varslet på forhånd om samtalen med UU vejlederen. Derudover er vejledningen kendetegnet ved, at vejlederen ikke "kender" de unge før hun møder dem i vejledningssituationen. Normalvis har de unge en fast vejleder tilknyttet, tildelingen sker via cpr-nummer, men det er i sagens natur ikke nødvendigvis den vejleder, der aktuelt sidder på FHF og har samtaler. Det gør, at den gevinst vejlederen måske har via et kendskab til den unge, forsvinder, som vejlederen er inde på i dette citat:

"For de unge var jeg igen en totalt fremmed. Så den effekt der måske havde været af, at det var en af dem de kendte i forvejen. Altså, hvis det var en af mine elever, som jeg har kendt i en 4-5 år, så havde jeg måske kendt den nærmere baggrund for tingene eller kunne have trykket på de rigtige knapper, eller hvad ved jeg. Men det var igen fra scratch. Jeg havde et personnummer og et navn. Men så har vi jo så det system i UU, det er UV-data, hvor vi kan gå ind på personnummer og se historikken på skolegangen. Og karakterer kan vi faktisk også se på deres grundskole. Vi kan se hvor mange gange de er flyttet og sådan noget. Hvis man skal have et billede af, hvad er det der foregår omkring den her unge, ikke. Det kan de ikke på HF. Der har de ingenting" (UU vejleder A)

På trods af dette handicap har vejlederen en trumf i baghånden i form af de elektroniske informationer hun har i UU's systemer. Her kan hun, via kursistens historik i systemet, danne sig et hurtigt billede af personen. Det er noget hun bruger bevidst i vejledningssituationen, hvor hun indledningsvis informere kursisten om, hvem der er deres "rigtige" UU vejleder og i øvrigt anvender de oplysninger, hun har på de unge. Den ene vejleder beskriver hendes brug af systemet på denne måde:

"Så det var jo en hjælp, for jeg startede jo med at slå dem op og fortælle dem, hvem deres rigtige vejleder var til de blev 25, i tilfældet af at de droppede ud. Og der kunne jeg så se, at flere af mine kollegaer allerede havde haft fat i den unge i forbindelse med det brev. Fordi de havde fået breve. Mine kollegaer havde fået mail om, at nu havde den og den ung på Frederiksberg HF fået første fraværsbrev. Og så kunne jeg se, at de med det samme havde ringet dem op og spurgt hvad der foregik. Og så mødte jeg så op en uge efter de breve var sendt eller jeg ved ikke hvor længe det var. Og der kunne jeg se at nogle af dem allerede havde talt med en vejleder. Men det var hyggeligt og godt. Der var ikke nogen som var i bekneb med at holde op. Det var nogle helt fornuftige grunde til at de havde det fravær" (UU vejleder A)

Vejlederen kan se den tidligere kontakt med UU. I dette tilfælde kan hun se, at den unges vejleder i nogle tilfælde allerede har taget kontakt til den unge. Det giver hende et udgangspunkt til samtalen med den unge, hvor hun måske kan spørge i dybden med årsagerne til deres høje fraværsporcet, hvor hun i dette tilfælde finder, at de unge i hendes øjne har gode grunde til deres fravær og ikke er på vej til at falde fra uddannelsen. I løbet af samtalen bruger hun aktivt den historik hun har på den enkelte kursist.

Det er også karakteristisk, at vejlederne positionerer sig meget bevidst i forhold til kursisten. Den ene vejleder bruger sin alder, køn og erfaringer til at positionere sig i en "mor-rolle". Den anden vejleder beskriver sin position som en "voksenrolle", hvilket beskrives følgende måde:

".. jeg synes jo, at jeg skal være på deres side. Som vejleder skal jeg være den unges advokat og derfor gjorde jeg nok også noget ud af at fortælle dem, at når de var valgt ud – de var selv meget overraskede over, hvorfor de var valgt ud – så siger jeg at det er altså pga. fravær. Altså du er jo ikke nået til, hvor du bliver smidt ud i morgen, vel, men alligevel har du allerede nu så meget fravær at du skal til at overveje, hvordan det kan være og hvad kan du gøre for at det ikke bliver ved. Det kan ikke blive ved sådan her, for så får du ikke lov til at blive ved med at gå her. Så det kan godt være at jeg påtager mig den rolle." (UU vejleder B)

For begge vejledere skal disse positioner gøre, at de i vejledningssituationen skal kunne tale med alle slags unge – de skal gerne have de unge til at tænke "hun vil hjælpe mig" (UU vejleder A). Det handler i deres øjne om at indgyde tillid ved at betjene sig af rollen. På den anden side prøver vejlederne at undgå løftede pegefingre:

"Jeg sidder jo ikke og siger "nu skal jeg nok fortælle dig, hvordan du skal opføre dig". Jeg kan jo også sammenligne med mine egne 3 voksne børn. Jeg kan godt huske, hvordan det var, at være ung. Så jeg hører, hvad de siger og så spørger jeg direkte ind til nogle ting. Og så svarer de, fordi de bliver så paf over at jeg spørger dem. Og så tager vi dem derfra. Så det er ikke kun i forhold til bekendtgørelser og andet "du skal præstere", "du har så og så mange klip i din SU" og "du skal huske..." (UU vejleder A)

I forhold til den aktuelle vejledningssituation oplevede vejlederne ikke, at deres kompetencer blev brugt fuldt ud. Det skyldes primært, at de ikke oplevede at de unge, de mødte, var på vej væk fra FHF, og dermed havde de ikke brug for en ny uddannelsesplan. En af vejlederne beskriver det således:

"Nej, de kom ikke sådan rigtigt i spil, fordi det var ikke nødvendigt. Jeg kunne sige til dem, "du er altså på vej derhen, hvor du har et stort fravær", men det går jeg ud fra at en HF-vejleder også kunne. Når man ikke har gået så lang tid i skole, når det er 3-4 uger efter sommerferien, så skal der ikke ret meget til før procenten bliver meget høj. Og sådan havde de ikke tænkt. Men det kunne man jo godt .. jeg ved ikke om de laver noget vejledning i 1.HF af den art...altså snakker med dem om sådan nogle ting. Det kunne man måske godt gøre. Det er jo unge mennesker, som kommer fra en "børneskole", hvor alting er meget firkantet og som ud og skal opfattes som studerende, som er en meget mere selvstændig rolle." (UU vejleder B)

Opsamlende kan det bemærkes, at vejlederne i vejledningssituationen i høj grad trækker på de oplysninger som de har i deres it-system. I selve vejledningen sker der en bevidst positionering fra vejlederens side, hvor de dels forsøger at få den unge til at lægge paraderne og dels blive bevidst om deres eget ansvar og de konsekvenser, et for højt fravær kan have på deres fortsatte tilstedeværelse på FHF.

At være uddannelsesvejleder og ikke socialrådgiver

Der er klare grænser for, hvad vejlederen kan og vil vejlede om. Det er karakteristisk for mange af vejledningssessionerne med kursisterne på FHF, at de handler om alle mulige andre ting end det faglige og uddannelsesmæssige. I den forstand kan man sige, at "livet kommer i vejen" for de unges uddannelsesbestræbelser. Den ene vejleder beskriver det på følgende facon:

"Ja. De skal tjene penge. Eller andet. Og det fylder mere. Det kender man jo godt fra sig selv, hvis der sker et eller andet drastisk i familien, ikke, så fylder det jo rigtigt meget. Og det har det også lov at gøre, når man er ung. Måske gør det det i højere grad, fordi man ikke er så hærdet, ikke" (UU vejleder A).

En ting, der også fylder meget er boligproblemer og her er meldingen klar fra UU vejlederne:

"Nej. Vi siger "Borgerservice", "kender du ikke nogen, der kender nogen", "gå ind på universitetets hjemmeside", men det er vi jo desværre ikke uddannet nok til det. Det er alt for mange ting man skal have styr på. Selv om jeg har været her i x år nu, så synes jeg absolut ikke, at jeg kan gå hjem med god samvittighed og sige "jeg gjorde det bedste". Fordi jeg kan ikke sætte mig ind i alting og jeg ved ikke alting. [...] Der kommer så mange ting ind over, at man bliver nødt til at sige "jamen, det kan jeg ikke sætte mig ind i". Fordi på papiret der er jeg jo uddannelsesvejleder." (UU vejleder A)

Boligproblemer, sociale problemer, personlige problemer er ikke UU's område. De laver uddannelsesvejledning. Samtidigt har de svært ved at hjælpe – selv hvis vejlederne ville, da der er stramme regler for hvilke oplysninger de må udveksle med andre instanser. I den henseende er der solide skel mellem de forskellige systemer:

"Ja. Det er jo enormt komplekst. Men der er totalt skodder i det her system mellem socialforvaltningen og børn- og unge forvaltningen, ikke. I hvert fald i xx. Det er der også andre steder, fordi vi har den der datalov. Vi må ikke udveksle." (UU vejleder A)

Vejlederne selv er også bevidste om, at disse skodder mellem de forskellige systemer gør, at nogle unge simpelthen ryger ud af systemet, fordi de falder mellem forskellige systemers resortområder:

"For der er nogle ting, der ikke er mit bord. [...] Sådan er systemet i Danmark. Det er måske det der gør at de unge, de falder igennem hele tiden, for der er ikke nogen der holder fast i dem." (UU vejleder A)

Diagnosen er kort sagt, at de unge falder igennem hullerne mellem de forskellige systemer. Det skyldes manglende koordinering mellem de forskellige systemer, men også, som vejlederne på, at de unge selv skal lære at tage ansvar for deres egen uddannelse og tilværelse, når de forlader grundskolen og bevæger sig videre i uddannelsessystemet.

Overvejelser omkring FHF's muligheder for at fastholde kursister

De to interviewede vejledere var i udgangspunktet positive overfor ungdomsuddannelsernes, herunder FHF's, muligheder for at lave en fastholdelsespolitik, men er skeptiske overfor om de enkelte institutioner har de nødvendige ressourcer til at løfte opgaven, når det fx gælder sociale og økonomiske problemer mm. Karakteren af de unges problemer er blevet diskuteret tidligere i dette kapitel, det er især de problemer, der ikke er fagligt relateres, som UU vejlederne har i tankerne, som det følgende citat peger på:

"Nej, jeg synes absolut der er muligheder i det. Men der er vel ikke ressourcer til at gøre det ordentligt på uddannelsesinstitutionerne, fordi mange af de der problematikker. Det er jo boligproblemer, det er sociale problemer. For nogle måneder siden, der havde Rektorforeningen lavet den der konklusion af frafaldet på de gymnasiale uddannelser og det var jo personlige problemer, boligproblemer, økonomiske problemer" (UU vejleder A)

Triaden af personlige problemer, boligproblemer og økonomiske problemer er også gennemgående i observationerne af samtalerne mellem UU og kursisterne på FHF. Det er nogle problemstillinger som UU selv definerer sig væk fra ved udelukkende at fokusere på de unges uddannelsesplaner. Men omvendt mener vejlederne også, at FHF har nogle særlige muligheder for at fastholde de unge i uddannelse, hvis de kan få taklet disse problemer. Her peger den ene vejleder bl.a. på, at nogle uddannelsesinstitutioner fx er begyndt på at ansætte psykologer:

"Hvis ungdomsuddannelserne havde ressourcer til det.. nu ved jeg nogle er begyndt at ansætte psykologer, men det er jo nok ikke fuldtidsansatte. Jeg tror man kunne afhjælpe rigtigt meget. Det er jo ikke fordi de [eleverne] ikke vil, de vil rigtigt gerne. Det kan bare ikke hænge sammen..." (UU vejleder A)

Udover at opruste mht. psykologer og andre fagpersoner, mener UU vejlederne også, at man kan overveje uddannelsens rummelighed – dvs. muligheder for at rumme mennesker med forskellige forudsætninger:

"Men jeg ved, at de skal rumme vidt forskellige typer. Det skal folkeskolen også, men de skal være meget socialt inkluderende og virkelig være opmærksom på de signaler der sendes. Jeg har selv sendt faktisk 2 socialt rigtigt skæve børn 2 forskellige steder hen og de er der heldigvis og har det fedt. Fordi på det sted – jeg har sagt til dem "det er en rigtigt god ung, der er det og det og det, hvis I er opmærksomme på det, så kommer det til at gå skidegodt". Men det er jo meget at forlange af dem. De burde jo måske have endnu flere af dem.. I folkeskolen bliver de jo tildelt socialrådgivere, sundhedsplejersker og hvad ved jeg. Ungdomsuddannelserne burde måske også bruge

flere ressourcer på dels vejledere, som et fristed, hvor de unge kan gå ned og få vendt nogle af alle deres problemer, sørge for at de føler sig tilpas og føler sig set når de kommer. De bliver jo krydset af i folkeskolen. Det gør de selvfølgelig også på ungdomsuddannelserne, men der er det sådan kort og kontant "nu får du første fraværsbrev!". Den konsekvens har de ikke været vant til før. Alle har ret til at gå i folkeskolen. Det her er første gang de selv har valgt noget andet for mange af dem. Det kan jeg godt forstå er vildt svært for dem. Og jeg tror det kræver mere af ungdomsuddannelserne." (UU vejleder A)

Vejlederen taler om flere mulige tiltag i citatet. For det første peger hun på, at man kan arbejde med rummeligheden på uddannelserne, og bruge dette som et redskab til at fastholde de unge på uddannelsen. For det andet peger hun på at skal man løfte de problemstillinger de unge har, kræver det indsats fra flere faggrupper. Det er ikke nok kun at have fokus på uddannelsesvejledning. Og for det tredje peger hun på, at der også kan være en pædagogisk udfordring for FHF i at "opdrage" kursisterne til at håndtere livet som kursist. Det kunne fx ske ved at få relevante fagpersoner og holde "fyrftensmøder" for kursisterne:

Jo, men så skal de bare hive sådan nogle ind. De kunne måske have noget rådgivning. Det ville sikkert være rigtig smart, at der hver mandag var "kom ned og hør om ..få hjælp til dit og dat". Jeg ved ikke om de gør det nu. Det ville jo være dejligt, hvis de gjorde." (UU vejleder A)

For vejlederne er FHF's styrke, at de har den nære kontakt til eleverne. Det er dem, der burde se dem hver dag i undervisningen. Undervisere burde også være velkendte for kursisterne, og dermed burde tærsklen for kontakt måske være lettere at overskride. Adspurgt om hun mener om FHF som uddannelsesinstitution har noget at byde ind med i forhold til en fastholdelsespolitik, siger en af vejlederne:

"Det tror jeg, for det er dem, der ser eleverne hver dag. Det er svært at skulle gå til en helt udenforstående, når de har talt med mig en gang. Det er der i hvert fald ikke nogen af dem, der har gjort. Jeg har givet dem mit kort og sagt at de kunne ringe til mig, hvis de havde brug for at snakke. Hvis de havde lyst til at skifte studie eller problemer med fraværet eller et eller andet. Men det er der ikke nogen af dem der har gjort. (...) Man kunne også lægge op til på HF og gymnasierne at vejlederne er nogle man kan komme og tale med om f.eks. boligsituation eller andet ud over studierelateret, det er ikke mit indtryk at man gør. Det er meget sådan "hvad skal du lave" og "du har ikke lavet de opgaver" – det er meget håndfaste ting. Hvor alle de personlige ting, nu har jeg ikke flere penge og... Vi lever jo i et privilegeret samfund, så... Men jeg tror nogle gange man kan have brug for at snakke om det, selvom jeg ikke lige kan løse det. Jeg kan jo ikke lige give dem nogle flere penge eller betale huslejen, men man kan måske få en snak med en eller anden voksen om det!" (UU vejleder B)

Samme vejleder er generelt positiv overfor ideen om, at uddannelsesinstitutioner skal lave en fastholdelsespolitik, fordi skolerne har mulighed for at "prikke" de elever, der er ved at få for meget fravær eller har problemer med at overholde afleveringerne, før det er for sent, og problemerne vokser de unge over hovedet:

"Det synes jeg er en rigtig god ide, fordi vi ser ofte her, unge der må holde op pga. fravær eller fordi de er kommet så langt ud af pensum og hvad man skal lave, at de har sat sig selv udenfor der, hvor det hele sker. Det er vigtigt at de bliver opmærksomme på det. Og det er der nogle der ikke bliver opmærksomme på af sig selv." (UU vejleder B)

Problemer med data

Et centralt element i UU konsulenternes værktøjskasse er deres it system, hvor de følger den enkelte unge. Dette it-system er lukket i den forstand, at flytter den unge over en kommunegrænse, så er det kun oplysninger om deres skolegang der følger med den unge. Oplysninger, som en tidligere vejleder i en anden kommune måske har skrevet i systemet, medfølger ikke:

Vi udveksler heller ikke på tværs af kommunegrænser. Når en af mine unge flytter til en anden kommune skal jeg flytte dem til den kommune, for at de skal vide at de nu har den unge her, men alt hvad jeg har skrevet og gjort i forbindelse med dem, det følger ikke med. Det eneste der følger med er deres skolegang.

Men selvom den unge bliver boende i den samme kommune er det forskelligt, hvor meget information de forskellige ungdomsuddannelser ønsker fra UU. Det er også forskelligt, hvordan de forskellige UU'ere og UU vejledere vælger at videregive – kort sagt, så er der ingen fælles retningslinjer og regler på områder – hvilket efterlader det meget op til den enkelte UU-vejleders skøn:

"Det er den debat vi har meget nu, om hvordan får vi videregivet tingene. Man kan ikke sige det generelt. [...] Det er meget blandet. Hotel- og restaurantskolen vil ikke vide noget som helst om de unge. Niels Brock og HG derinde, de vil rigtigt gerne vide alt muligt. Og så ryger vi ind i den der gråzone om, hvad har jeg tavshedspligt om og hvad har jeg ikke. Der tror jeg vi... vi er 90 eller 120 UU-vejledere eller hvor mange vi nu er, simpelthen agerer forskelligt." (UU vejleder A)

Hun uddyber efterfølgende, hvad hun selv vælger at gøre:

"...når jeg sender til de andre ungdomsuddannelser, og det er nogle hvor jeg tænker "hov", så skriver jeg i journalfeltet – fordi inden for kommunen kan vi læse hinandens journalfelter – så skriver jeg: "kontakt mig". Og så er det per telefon vi snakker, hvis der er noget jeg synes de bør vide, eller hvis de siger "hvad søren er det, der sker her?". så kan jeg måske give en forklaring på, hvorfor der sker det, der sker." (UU vejleder A)

Der er således tale om et komplekst felt som vejlederen skal navigere i. Dels er der forskellige aftagere med forskellige ønsker. Dels er der også forskellige normer for, hvornår og hvordan man vælger at formidle evt. viden. Og dels er der endeligt beskyttelsen af den unge, som sætter nogle grænser for, hvad der kan formidles mellem de forskellige instanser og systemer. Men det er også noget, der sætter begrænsninger i forhold til fx at udveksle informationer mellem UU og FHF.

Afrunding

I dette kapitel har vi analyseret UU vejledernes oplevelse af at skulle indgå i fastholdelsespolitikken på FHF. Indledningsvis kan det konstateres, at selvom UU vejlederne i udgangspunktet er positiv overfor tanken om, at uddannelsesinstitutionerne skal have en fastholdelsespolitik og kan se potentialerne i dette, så er vejlederne skeptiske overfor om skolerne kan løfte denne opgave. I forhold til projektet på FHF stammer noget af vejledernes skeptisk også fra en mangel på viden om, hvad projektet gik ud på og de mulige konsekvenser af deres tilstedeværelse på FHF.

For UU vejlederne er det en central problematik, at de i deres vejledning udelukkende laver uddannelsesvejledning. Det indebærer, at problematikker, der falder udenfor dette fokus, også falder udenfor UU vejledernes vejledningmuligheder. Det kan fx være boligproblemer, økonomiske problemer eller personlige problemer, som UU ikke kan eller skal hjælpe kursisten med.

Fokuseringen på uddannelsesvejledning gjorde også, at vejlederne oplevede, at deres vejledning på FHF ramte ved siden af målgruppen. Vejlederne oplevede, at mange af de unge de talte med på FHF i deres øjne, ikke kunne betegnes som værende i farezonen for at falde fra uddannelsen. Det er derfor nærliggende, at foreslå, at man fremover sorterer i de kursister, der sendes til en evt. samtale med UU, således at de, der sendes til en samtale, har problematikker, hvor UU kan hjælpe dem eller hvor det vurderes, at en samtale med UU kan have en gavnlig indvirkning på kursisternes studieaktivitet.

UU vejlederne peger på forskellige områder, hvor FHF (og øvrige ungdomsuddannelser) kan blive bedre til fastholdelse. For det første peger de på, at man arbejde på at skabe en større rummelighed på ungdomsuddannelserne, således at unge, der af forskellige årsager falder udenfor normerne, bedre kan integreres på uddannelserne. De peger også på, at ungdomsuddannelser har en fordel mht. fastholdelse af de unge, idet de ser den unge hver dag og derfor har bedre muligheder for at registrere, hvordan det går med dem og hjælpe dem, hvis der identificeres nogle problemer.

En af UU vejledernes styrker i en vejledningssituation er bl.a. de oplysninger de råder over i deres systemer. Disse oplysninger bruger vejlederen aktivt i dialogen med de unge. Oplysningerne er dog af lovmæssige årsager begrænset til UU selv, hvilket mindsker mulighederne for en erfaringsudveksling på tværs af forskellige instanser. Med til dette billede hører også en signifikant gråzone – det er forskelligt hvad den enkelte vejleder vælger at videreformidle, det er også forskelligt, hvilken adgang vejlederen har til oplysninger fra

de enkelte institutioner og ønsket om information varierer også fra institution til institution. Resultatet er at så længe der ikke er fælles retningslinjer er det svært for vejlederne at håndtere.

Kapitel 7

Observationer af lærerteamenes vurderinger af fravær

I forbindelse med analysen af den nye fastholdelsesplan har vi observeret møderne hos tre lærerteams. Emnet for møderne hos de tre lærerteams har været fravær blandt kursisterne i teamets klasse. Hver klasse på Frederiksberg hf (FHF) har et lærerteam tilknyttet, der typisk består af tre undervisere, som underviser i den pågældende klasse, i forskellige fag. Det skulle i teorien sikre, at teamet kender klassens elever, men i praksis holder dette ikke helt stik, da klassens elever kan have forskellige valgfag eller have fag på forskellige niveauer. Underviserne i lærerteamet er samtidig tutorer for kursisterne i klassen, og mødes derfor med kursisterne tre gange om året. Samtalerne tager udgangspunkt i elevernes studiebog. Hver underviser har ca. 10 elever, som vedkommende er tutor for.

For hovedparten af lærerteamenes er der et skemalagt møde hver uge. Det er dog ikke sikkert, at de mødes så ofte. Nogle teams mødes i stedet efter behov, og det kan ske, at en eller flere teammedlemmer har undervisning på det skemalagte tidspunkt.

Alle observationerne er fundet sted på lærerværelset på FHF, hvor teamenes typisk finder et bord bagerst i lokalet, hvor de kan tale sammen. De tre lærerteams vi har observeret er udvalgt som eksemplariske for henholdsvis en klasse med lav fravær, en klasse med medium fravær og endelig en klasse med højt fravær.

Noter fra observation af lærerteam

Lærerteamet mødes lige før frokost. Alle tre medlemmer er til stede og de sætter sig ved et bord bagerst i lærerværelset, hvorefter de placerer udskrifter over elevernes fravær på bordet. De er noget nysgerrige over, hvad det involverer at skulle blive observeret. Efter lidt snak omkring hvad dette indebærer, går mødet i gang.

Der er tale om en klasse på 1. hf. Den vurderes af teamet til at være en almindelig og typisk klasse. Den opfattes endvidere af teamet som fagligt og socialt velfungerende. Hvert medlem af teamet har en aktuell fraværsoversigt. Denne krydsreferenceres jævnlige med ældre fraværsoversigter, så teamet kan følge udviklingen i kursistens fravær.

Mødet begynder med en fælles drøftelse af retningslinjerne for, hvornår der skal udsendes varslings- og sindebrevet. Der reflekteres over juraens indflydelse på forløbet og de i teamets øjne ret firkantede meldinger omkring fravær, hvor de fx skal sende brev til kursisten, hvis fraværet fx er 10,1 % og dermed overskrider grænsen på 10 %.

Teamet går i gang med listerne. Der ses på hver enkelt elevs fravær, og hvorledes det har udviklet sig siden den sidste opgørelse. Mødet finder sted forholdsvis tidligt på skoleåret, hvilket gør at nogle af elevernes fravær kan være ret stort, hvis de fx har været syge en uge og måske også har været på ferie en anden uge. Dermed er der en del, der har et stort fravær på papiret, selvom de måske i det daglige følger undervisningen og opleves som pligttopfyldende og flittige elever. Det mærkes, at teamet har kendskab til stort set alle eleverne. Der kommer forskellige bemærkninger og kommentarer til de enkelte elever. Fx er der en enkelt elev, der er gået fra intet fravær til et par procent, hvilket kommenteres med: ".at han har nok været til tandlæge". Ved en anden elev diskuteres det, hvorledes hun har måtte konsultere diverse hospitaler pga. nogle fodproblemer, og at det har givet en del fravær. Der er en længere diskussion af en elev med psykiske problemer. Hun får professionel hjælp, men problemerne påvirker hendes indsats i undervisningen, når hun er til stede. Samtalen handler meget om, at teamet vurderer, at hun er faglig dygtig, men at hun slet ikke kan overskue at bidrage med noget til undervisningen. De vurderer også, at studiet på FHF er et vigtigt holdepunkt for hende og at man skal støtte op om hende. Hun har i forvejen god kontakt med en af lærerne i teamet, som vil følge op på hende. Resultatet af vurderingen er med andre ord, at lærerteamet acceptere at eleven er til stede i det omfang hun magter det og at hun får et "fri-pas" i forhold til at skulle bidrage aktivt til undervisningen.

Det er kendetegnende for alle de observerede teams, at de overvejer om det kan betale sig, at tale med en kursist. Det er noget de vælger at gøre i nogle tilfælde, men det afhænger dels af hvad teamet vurderer problemstillingen er og dels om teamets aktuelle ressourcer og overskud. Disse vurderinger sker individuelt i hvert enkelt team og ikke ud fra en fælles konsensus eller retningslinjer. Dermed også sagt, at de enkelte lærerteams har forskellige kriterier (også for hvad de vælger at bringe ind i vurderingen) og grænser for, hvornår de vælger at gøre det ene eller det andet – eller om de overhovedet vælger at foretage sig noget i forhold til kursisten.

Et gennemgående element i vores observationer er, at lærerteamene rammesætter disse vurderinger på en bestemt måde. Ved flere lejligheder kommer det frem, at man oplever, at disse overvejelser som overflødige, fordi kursisten uanset hvad de måtte blive enige om i teamet, vil modtage et varslingsbrev. Det oplever nogle, at det gør at disse overvejelser mister en del af deres reelle betydning. Mod slutningen af mødet går det rimelig hurtigt med at kommentere på de enkelte kursister. Afslutningsvis får en af teamlærere ansvar for at få de aftalte ting videre i de forskellige systemer i huset.

Vi fulgte også et andet lærerteammøde. Teamets klasse blev fremhævet som værende en rigtig god og socialt meget velfungerende klasse, hvor man støttede og bekymrede sig om hinanden. Denne klasse var karakteriseret ved at den længe havde haft skolens laveste fraværsprocent. Denne var dog begyndt at stige op imod jul. Flere af lærerne i de forskellige teams talte om, at det er et velkendt mønster – at fraværet stiger i takt med at den først eufori over at begynde på en ny uddannelse havde lagt og hverdagen havde meldt sin ankomst.

I dette team blev der talt en del om at nogle af eleverne, som teamet ved har problemer - det kan være familiære, sociale eller psykiske problemer - ikke går til studievejlederne for at få hjælp. Årsagen til dette er simpel uvidenhed ifølge teamet. Kursisterne kender ikke studievejlederne samtidigt med at indslusnings-samtalerne er sparet væk. Det gør, at i stedet går eleverne til lærerne med deres problemer – lærerne kan dog mange gange ikke hjælpe og må derfor sende dem videre til studievejlederne.

I lighed med det andet team var der også i dette team nogen frustration over, at selvom teamet ved, hvorfor eleverne har fravær/mangler afleveringer, skal de rapportere et for højt fravær videre. En af lærerne i teamet styrer fraværssedlerne og de går hurtigt alle klassens elever igennem, mens de kort drøfter de forskellige. Processen er ret mekanisk. Det er noget som skal gøres, og uanset teamets kendskab, skal de meddele skolens kontor, hvem af elever, der overskrider grænsen for fravær på 10 %

Samlede betragtninger

Observationerne peger på, at lærerteamet tager en del faktorer ind i deres vurderinger af kursisten, og dermed opfylder de ønsket om at foretage en vurdering af kursistens situation og indsats på andet end blot fraværsp procenten. Dermed opfylder de i høj grad ønsket om at benytte sig af teamets kendskab til de enkelte kursister. Kendskabet giver plads til en mere nuanceret vurdering af kursistens muligheder og perspektiverne i at fastholde vedkommende på FHF. Det kommer fx til udtryk i det ene lærerteams vurdering af en kvindelig kursist, hvor det konstateres, at: "...uddannelsen på hf er nok det eneste, der holder hende i gang" og at FHF dermed får karakter af et fast "holdepunkt og frirum" for hende. Et nærtstående familiemedlem er alvorlig syg. Det ved teamet og tager med ind i deres vurdering af hendes fravær, selvom det ikke skåner hende for det automatiske udsendte varslingsbrev om for højt fravær.

Det blev også klart under observationerne, at det også er teamet, som andre faglærere henvender sig til, hvis de oplever at der er nogle problematikker omkring en elev.

Afrunding

Samlet set peger observationerne af lærerteamenes møder, at de rummer væsentlige perspektiver i forhold til FHF's fastholdelsespolitik. Lærerteamene fremstår til at have et godt kendskab til de enkelte kursisters situation og problemer.

Det er også dog hæmmende for teamenes arbejde, at de ikke har mere indflydelse på udsendelsen af varslingsbrevene til kursisterne, idet de bliver sendt uanset, hvilken konklusion teamet når til. Dermed opleves indsatsen nogle gange som uden reelle konsekvenser for skolens indsats overfor kursisten. Det kunne overvejes i højere grad, at indarbejde lærerteamenes vurdering i skolens fastholdelsespolitik. Det kan fx være i relation til, hvornår skolen vælger at udsende varslingsbreve eller i relation til UU centrene.

En udfordring i den forbindelse er, at der ikke i højere grad er konsensus omkring en række centrale parametre i teamenes arbejde. Det fremstår nogle gange som forholdsvis tilfældigt hvad lærerteamet vælger at gøre eller ikke at gøre i forhold til kursisten. Det betyder, at nogle gange vil et lærerteam fx vælge at tale med en kursist med henblik på at hjælpe og fastholde vedkommende, hvor et andet team ikke vil gøre dette, selvom vurderingen af de to kursister på en række områder er sammenfaldende.

Litteratur

Flyvbjerg, Bent

1989 "Menneske, rationalitet, erfaring: en fænomenologi af menneskets læreproces". Institut for Samfundsudvikling og planlægning, Aalborg Universitetscenter

Lindstrøm, Maria Duclos, Simonsen, Birgitte og Katznelson, Noemi

2007 "HF i dag – status og nye spørgsmål. En pilotundersøgelse af elevprofiler på toårigt HF"
København: Center for Ungdomsforskning

Lindstrøm, Maria Duclos og Simonsen, Birgitte

2008 "Frederiksberg HF kursus - årgang 2008 ser tilbage". København: Center for Ungdomsforskning

Olsen, Pia og Simonsen, Birgitte

2009 "Notat - Om årsager til frafald fra HF. - En pilotundersøgelse af frafaldne elever". København: Center for Ungdomsforskning

Ozmeç, Martha Nina og Hansen, Niels-Henrik M.

2010 "Kursistbaggrunde på Frederiksberg hf – et ungdomssociologisk studie". København: Center for Ungdomsforskning

Bilag

Bilag 1: Statusbrev.

Frederiksberg, 5. januar 2012

1. år

Statusbrev

Da dit samlede fravær er oversteget 10%, skal vi gøre dig opmærksom på, at opretholdelse af dette forsømmelsesomfang **ikke** er foreneligt med skolens fraværsbestemmelser.

Ungdommens Uddannelsesvejledning vil blive orienteret.

Såfremt der er særlige årsager til, at du forsømmer undervisningen, bedes du, snarest belejligt, kontakte din HF-vejleder.

Med venlig hilsen
Frederiksberg HF-kursus

Finn Bønsdorff
Rektor

Frederiksberg, 9. december 2011

Sindeskrivelse

VARSLING AF SKRIFTLIG ADVARSEL

Dit fravær er i perioden 31. oktober - 1. december 2011 på _____%.

Dette er ikke foreneligt med bestemmelserne i Bekendtgørelsen om studie- og ordens-regler i de gymnasiale uddannelser (BEK nr. 1222 af 4. december 2006).

Hvis du har bemærkninger til registreringen af fraværet eller bemærkninger af øvrig relevans, bedes du senest 14 dage fra dato fremsende disse til Rektor.

Rektor træffer efterfølgende beslutning, om skriftlig advarsel skal tilsendes dig.

Med venlig hilsen

Frederiksberg HF-kursus

Finn Bønsdorff

Rektor

Skriftlig advarsel

Eftersom dit fravær pr. 1. december 2011 er _____% og dette ikke er foreneligt med bestemmelserne i Bekendtgørelsen om Studie-og ordensregler i de gymnasiale uddannelser (BEK nr. 1222 af 4. december 2006), får du herved denne skriftlige advarsel.

Det skal erindres, at fortsat overtrædelse af fraværsbestemmelserne kan betyde udmeldelse af kursus.

Klage over rektors afgørelse kan indbringes for Undervisningsministeriet, Frederiksholms Kanal 26, 1220 Kbh. K. senest 14 dage fra dato. Klagen skal fremsendes tjenstligt gennem skolen, så rektor har mulighed for at vedsende bemærkninger til klagen.

Du skal kontakte din vejleder hurtigst muligt.

Med venlig hilsen

Frederiksberg HF-kursus

Finn Bønsdorff

Rektor

Center for
Ungdomsforskning,
Aarhus Universitet

Tuborgvej 164
2400 København NV
Tel 8888 9074
Fax 8888 9922
www.cefu.dk

